

د افغانستان بانک

بانک

د افغانستان بانک میاشتنی

دولسم کال، یوسلو پنځه دېرشمه کچه د ۱۳۹۷ د وږی میاشت

د افغانستان بانک:
ما می توانیم تقاضای
واقعی اسعاری کشور
را تأمین نمائیم

افغانی، زموږ د ویاړ،
اقتدار او ملي هویت نښه ده!

بانک

صاحب امتیاز: د افغانستان بانک

هیئت تحریر: ایمل هاشور، داکتر جهانتاب ولیزار و اقبال صافی

سر دبیر: شفیق الله بارز

مدیر مسئول: یما عقیف

گزارشگران: حمیدالله فیضی و عبدالحفیظ شاهین

دیزاین: خالد احمد فیضی

فوتوژورنالیست: زیرک ملیا

مترجمان: عین الله عیان و مسعود ودان

مسئول چاپ و توزیع: تمیم احمد صمیمی

آدرس: آمریت عمومی دفتر ریاست، د افغانستان بانک

تلفون: ۰۰۹۳۰۲۰۲۱۰۴۷۶۱

فکس: ۰۰۹۳۰۲۰۲۱۰۰۳۰۵

پست الکترونیکی: magazine@dab.gov.af

صفحه الکترونیکی: www.dab.gov.af

شماره ثبت: ۶۵۸

www.facebook.com/AFGCentralbank

twitter.com/AFGCentralbank

Da Afghanistan Bank-Youtube

Da Afghanistan Bank-Google+

د دې ګڼې مطالب

د افغانستان بانک: ما می توانیم تقاضای واقعی اسعاری...

کاهش اخیر نرخ مبادله افغانی در مقابل دالر کوتاه مدت است

د سویلي آسیا مرکزی بانکونو د همغږۍ اته ویشتمه غونډه...

اشتراک معاون اول د افغانستان بانک در نشست سالانه

چگونگی تغییرات سکتور مالی

افغانستان د اقتصادي پرمختګ په درشل کې

د لاجوردو لار پرانېسته د افغانستان صادرات زیاتوي

نړیوال اقتصادي وضعیت ته عمومي کتنه

د افغانستان بانک عملياتي کړنو ته ځغلنده کتنه

د افغانستان په اقتصادي وده کې د زعفرانو رول

از معاملات تهاتر تا پیدایش پول الکترونیکی

مختصری به اقتصاد جهان و افغانستان

د کیفیت ټولیز مدیریت

بڼوالي او د افغانستان اقتصادي غښتلتیا

زنان؛ نیروی فعال در رشد اقتصاد کشور ها

ارزش مدیریت در پیشبرد امور

طریقه باز یافت زباله و شیوه استفاده از آن

یاد آوری: به غیر از سرمقاله که دیدگاه رسمی "مجله بانک" است، مسئولیت مضامین و مقالات دیگر به نویسندگان آن بر

می گردد.

استفاده از مقالات و تصاویر مجله با ذکر مأخذ مجاز است.

ذخایر ارزی کشور با سعی و تلاش و تطبیق سیاست های معقول ارزی روند روبه افزایش را می پیماید. ذخایر ارزی کشور در سال ۱۳۸۵ به ۲ میلیارد دالر و به همین ترتیب در سال ۱۳۸۶ به بیشتر از ۳ میلیارد دالر به ثبت رسیده و به همین منوال به روند صعودی خود ادامه داده تا جائیکه در آغاز جدی ۱۳۹۲ ارزش آن به مبلغ بالاتر از ۷۰۷۳ میلیارد دالر امریکایی رسید. ذخایر ارزی کشور در حال حاضر به بیشتر از هشت میلیارد دالر رسیده است که افغانستان را در یک حالت خوب و نیرومند اسعاری قرار داده که می تواند نیازمندی های اقتصادی کشور را به دالر و سایر اسعار در طویل المدت تمویل نماید.

د افغانستان بانک طبق یکی از وظایف خویش که طرح، اتخاذ و اجرای سیاست ارز و ترتیبات اسعار افغانستان است، موفقانه عمل نموده و در مدیریت ارزی کشور دستاوردهای چشمگیری دارد. د افغانستان بانک با وجود اینکه اسعار را طبق تقاضای بازار عرضه میدارد در مدیریت ذخایر اسعاری کشور نیز دست بلند دارد. طوریکه د افغانستان بانک در جریان سال مالی ۱۳۹۷ (از جدی سال ۱۳۹۶ الی اکنون) مبلغ یک میلیارد و ششصد میلیون دالر امریکایی را جهت رفع نیازمندی های اقتصاد کشور به مارکیت عرضه نموده و در عین حال مبلغ یک میلیارد و هشتصد میلیون دالر امریکایی عاید بدست آورده است که این موضوع از یکطرف حالت و توانایی اسعاری را نشان داده و از طرف دیگر راه اندازی سیاست های معقول بانک در امر ازدیاد ذخایر ارزی را نمایان میسازد.

د افغانستان بانک بر اساس سیاست های ارزی، مدیریت عرضه و تقاضای ارز را طوری تحت کنترل قرار داده است که هم نرخ مبادله افغانی در مقابل سایر اسعار را تا حد تعیین شده ثابت نگهداشته و هم ذخایر ارزی کشور را افزایش داده است. ■

د افغانستان بانک:

ما می توانیم تقاضای واقعی اسعاری کشور را تأمین نمائیم

کاهش اخیر نرخ مبادله افغانی در مقابل دالر کوتاه مدت است

مبادله بصورت دقیق آگاهی حاصل نمایند. محترم خلیل صدیق رئیس گل د افغانستان بانک در سخنرانی خود گفت که کسر بزرگ تجارت کشور، وضعیت نا مناسب امنیتی و پائین بودن سطح تولیدات داخلی از جمله مواردی دیگری اند که در کاهش نرخ مبادله تأثیر گذار می باشند. در کنار اینها خروج امریکا از معاهده اتمومی ایران، وضع تحریم های اقتصادی بالای ایران و ایجاد تعزیرات اخیر بالای پاکستان نیز از

توسط عده ای از محترکین است، که امید واریم به زودی شناسائی و به پنجه قانون سپرده شوند تا حد اقل از افزایش غیر واقعی اخیر نرخ دالر در برابر افغانی جلوگیری بعمل آید.

در اینجا گوشه های از سخنرانی محترم خلیل صدیق رئیس گل د افغانستان بانک را در مورد تحولات اخیر نرخ مبادله افغانی در مقابل دالر ارائه می نمائیم تا مردم از وضعیت و دلایل چگونگی تغییرات در نرخ

محترم خلیل صدیق رئیس گل د افغانستان بانک طی کنفرانس مطبوعاتی که بتاريخ ۲۱ سنبله ۱۳۹۷ تدویر یافته بود، افزایش نرخ دالر در برابر افغانی را یک پدیده موقتی و گذرا خوانده افزود "ضمن اینکه رشد اقتصادی امریکا سبب افزایش نرخ دالر در مقابل سایر ارز و همچنان در مقابل افغانی شده است، دلایل دیگر اقتصادی و غیر اقتصادی نیز در آن نقش دارد. یکی از این دلایل جمعآوری دالر از مارکیت

عواملی اند که سبب کاهش ارزش تومان و کلدار پاکستان شده و سبب تقاضای بیشتر به دالر گردیده است. از اینکه افغانستان طرف تجاری هر دو کشور است، هر تغییر و تحول در این کشور ها نمیتواند بدون تأثیر بالای اقتصاد کشور ما باشد.

محترم رئیس گُل د افغانستان بانک افزود که با وجود تنزیل ارزش پول افغانی در مقابل دالر، کشور ما در تناسب با تعدادی از کشورهای منطقه و جهان در حالت خوب قرار دارد.

محترم خلیل صدیق عامل دیگر افزایش دالر را چنین بیان داشت که طی سه سال گذشته عامل دیگری که سبب افزایش ارز دالر شده است، قوی و نیرومند شدن خود دالر است. دالر در این اواخر در مقابل تمام اسعار معتبر جهان و حتی یورو و پوند استرلینگ نیز صعود ارزش داشته که دلیل آن بهبود وضعیت اقتصادی امریکا است. طی ماه اگست سال جاری مزد فی ساعت کار در امریکا ۲.۹ درصد صعود نمود. به این مفهوم که در مارکیت کار به کارگر نیاز دارند و همه متشبهین میخواهند کارگران خود را حفظ و از دست ندهند. سطح بیکاری در امریکا به ۳.۵ درصد پائین آمده که از لحاظ اقتصادی برای امریکا، سطح بیکاری پائین

تر از ۵ درصد رشد اقتصاد کامل محسوب می شود.

محترم صدیق رئیس گُل د افغانستان بانک در مورد قاچاق دالر چنین اظهار داشت که هیچ شکي نیست که دالر به بیرون از مرز های کشور قاچاق نشود، اما چیزی که در این مورد بیشتر میدانیم مسئله احتکار و فعالیت های مکررین در مارکیت هاست. به این مفهوم که یک تعداد افراد سودجو و فُرصت طلب با ایجاد شایعه ها و آوازه های

بازهم به مردم افغانستان اطمینان داده گفت که بانک مرکزی افغانستان کاملاً توانایی دارد تا تقاضای واقعی اسعاری کشور را به طویل المدت تمویل نماید و این بانک در حالت خوب و نیرومند اسعاری قرار دارد که می تواند نیازمندی اقتصاد کشور را به دالر و سایر اسعار تمویل نماید. د افغانستان بانک از ماه جدی تا امروز یک میلیارد و ششصد میلیون دالر به مارکیت عرضه نموده، در حالیکه یک میلیارد و هشتصد میلیون

دالر طی همین مدت عواید بدست آورده است.

محترم رئیس گُل د افغانستان بانک در اخیر این کنفرانس به سوالات نماینده گان رسانه های اطلاعات جمعی کشور پاسخ ارائه نمود. □

کاذب افکار مردم را در مورد کاهش یا افزایش نرخ سعر مغشوش ساخته و به همین شیوه نرخ دالر را افزایش داده و به نحوی در پی فرصت جهت بهره بری به نفع خود می باشند.

محترم خلیل صدیق رئیس گُل د افغانستان بانک علی الرغم همه چالش های موجود،

د سویلي آسیا مرکزي بانکونو د همغږۍ اته ویشتمه غونډه جوړه شوه

د سویلي آسیا هېوادونو د مرکزي بانکونو د همغږي کوونکو اته ویشتمه غونډه د روان زېږدیز کال د اګسټ د میاشتې په ۲۷ نېټه د نیپال هېواد په پلازمینې کټمنډو کې د افغانستان بانک د مشرتابه تر ریاست لاندې په بریالیتوب ترسره شوه.

یاده غونډه کې د افغانستان بانک لومړي مرستیال ښاغلي واحدالله نوشیر د ټولو غړو هېوادونو درنو مشرانو، ملګرو او قدرمنو استازو ته د ښه راغلاست په ویلو سره وویل چې له تاسو ټولو څخه منندوی یم چې له د افغانستان بانک سره مو پوره پوره همکاري کړې ده.

ښاغلي نوشیر زیاته کړه چې د سویلي آسیا هېوادونه د نړۍ په اقتصاد کې مهم ځای لري او په اقتصادي لحاظ دا هېوادونه سره ډیر نږدې دي.

د سویلي آسیا هېوادونو د مرکزي بانکونو د همغږي کوونکو په اته ویشتمه غونډه کې د یادو هېوادونو ترمنځ د وړتیا لوړونې، مالي شمولیت، د سوداګریز بانکونو څار، د حواله جاتو آسانه کول، اقتصادي څیړنو او په یو شمېر نورو مهمو موضوعاتو بحث وشو او له ټولو غړو هېوادونو یې غوښتنه وکړه چې په یادو برخو کې له یو بل سره د لاس ورکولو ترڅنګ، خپلې تجربې هم

شریکې کړي، خو ټول هېوادونه ترې ګټه پورته کړي.

دیادونې وړ ده چې د افغانستان بانک لومړی مرستیال ښاغلي واحدالله نوشیر سربیره، د افغانستان بانک د پولي سیاست د عمومي آمریت آمر او د سارک سازمان همغږي کوونکي ښاغلي نایب خان جمال، د افغانستان بانک د پولي سیاست د آمریت مرستیال ښاغلي احمد خالد معراج او د افغانستان بانک د سیمه ایز اقتصادي شنونکي او همغږي کوونکي ښاغلي محمد داوود نیازی هم ګډون کړی وو. □

اشتراک معاون اول د افغانستان بانک در نشست سالانه Global Policy Forum

محترم واحد الله نوشیر معاون اول د افغانستان بانک به تاریخ ۵ الی ۷ سپتمبر ۲۰۱۸، در دهمین نشست سازمان AFI که در شهر سوچی کشور روسیه برگزار گردیده بود، اشتراک نمود.

در این نشست که نمایندگان بیش از ۹۰ کشور اشتراک نموده بودند، روی موضوعات کلی از جمله نوآوری ها در قسمت عرضه خدمات مالی دیجیتلی و نقش آن در توسعه خدمات مالی، تأثیرات گوناگون توسعه خدمات مالی بخصوص روی اقلیم، ارزیابی پالیسی های جدید توسعه خدمات مالی، تشریک تجارب کشورهای عضو و همچنین ارزیابی پیشرفت ها و دستاورد های سازمان AFI در عرصه توسعه خدمات مالی بحث صورت گرفت.

محترم واحد الله نوشیر معاون اول د افغانستان بانک طی این نشست در مورد تحولات جدید در عرصه توسعه خدمات مالی از جمله در زمینه پیشرفت استراتیژی ملی توسعه خدمات مالی افغانستان معلومات ارائه نمود.

محترم نوشیر همچنان افزود که به منظور افزایش و گسترش هرچه بیشتر استفاده از

متوسط به خدمات مالی و غیره بحث و تبادل نظر صورت گرفت.

در این سفر محترم عبدالمتمین غفوری معاون آمریت عمومی توسعه خدمات مالی و برخی از اعضای آن آمریت و یکتن از اعضای آمریت نظارت امور مالی نیز حضور داشتند.

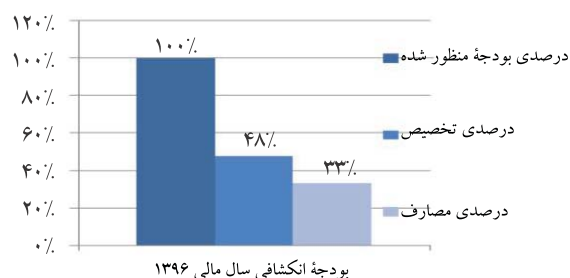
قابل یادآوریست که نشست های سالانه سازمان AFI همه ساله در یکی از کشور های عضو صورت میگیرد که امسال بانک مرکزی روسیه ابتکار میزبانی آنرا بدست گرفته بود. ■

خدمات مالی و نیز جلوگیری از چینل های غیر رسمی در کشور های جنوب آسیا، نیاز است تا برای شهروندان این کشورها تسهیلات لازم در خارج از کشور فراهم گردد تا این شهروندان بتوانند از خدمات پولی و خدمات دیجیتلی رسمی در کشورهای همدیگر استفاده نمایند.

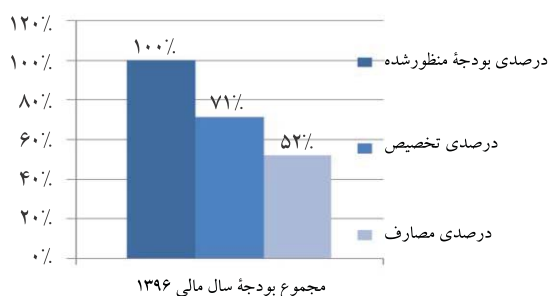
در حاشیه نشست های عمومی مقامات عالی رتبه، نشست گروه های کاری نیز برگزار شد و در هر گروه کاری روی موضوعات مختص منجمله تدوین استراتیژی، آمار و معلومات، حمایت از حقوق مستهلکین سکتور مالی، پالیسی و مقررات مربوط به توسعه خدمات مالی، دسترسی مؤسسات کوچک، خرد و

چگونگی تغییرات سکتور مالی

گراف ۲.۵: بودجه انکشافی سال مالی ۱۳۹۶

گراف ۳.۵: مجموع بودجه سال مالی ۱۳۹۶

۲.۵ کسر بودجه

بودجه عمومی، در ربع سوم سال مالی ۲۰۱۷ بدون کمک مالی کشور های تمویل کننده دارای کسر ۳۴.۱۵ میلیارد افغانی بوده، این درحالیست که مجموع بودجه بشمول منابع تمویلی خارجی و عواید داخلی در ربع تحت بررسی نشان دهنده مازاد ۲۹.۲۶ میلیارد افغانی می باشد.

۳.۵ جمع آوری عواید

طی ربع سوم سال ۲۰۱۷، عواید داخلی افزایش قابل ملاحظه را نشان می دهد که ارزش آن از ۳۴.۵۱ میلیارد افغانی به ۵۳.۱۸ میلیارد افغانی می رسد که در مقایسه با ربع مشابه سال ۲۰۱۶ افزایش چشمگیر ۵۰ درصدی را نشان می دهد.

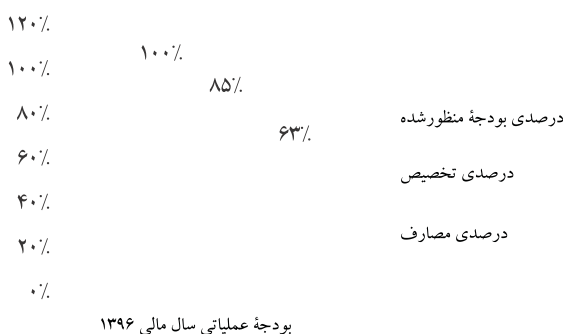
دلیل افزایش جمع آوری عواید در زمان تحت بررسی اصلاحات در سیستم جمع آوری عواید، تطبیق اقدامات جدید مالیاتی، افزایش در اجزای مالیاتی و سایر اصلاحات مهم نهادی در مدیریت گمرکات و عواید عنوان شده است.

طی ربع سوم سال ۲۰۱۷، عملکرد سکتور عامه در خصوص جمع آوری عواید داخلی قابل توجه بوده است. مصارف عامه افغانستان در مقایسه با ربع سوم سال ۲۰۱۶ نسبتاً در نتیجه کاهش نرخ اجرای بودجه که دلیل آن تداوم وخامت اوضاع امنیتی در ولایات و کابل که در عین زمان باعث تضعیف سرمایه گذاری های خصوصی شده، کاهش یافته است.

۱.۵ نرخ اجرای بودجه

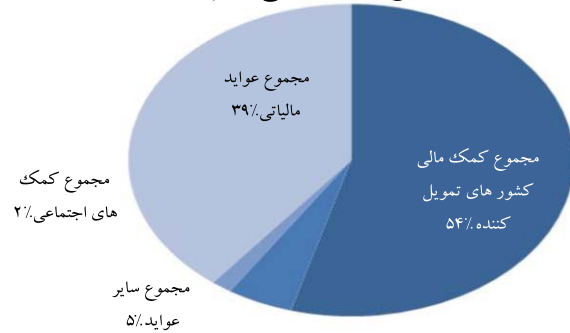
از آغاز سال ۲۰۱۷ الی پایان ربع سوم، دولت توانسته است تا ۵۲ درصد بودجه تخصیص شده را به مصرف برساند، درحالیکه این رقم طی زمان مشابه سال گذشته به ۴۷ درصد میرسید. نرخ اجرای بودجه عادی در مقایسه با ۵۶ درصد پایان ربع سوم سال ۲۰۱۶ در ربع تحت بررسی به ۶۳ درصد گزارش شده است. در عین زمان، نرخ اجرای بودجه انکشافی در زمان تحت بررسی به ۳۳ درصد می رسد، در حالیکه این رقم در پایان ربع مشابه سال گذشته ۳۰ درصد ثبت گردیده بود. در مقایسه با پایان ربع سوم سال مالی ۲۰۱۶، نرخ اجرای بودجه عمومی افزایش اندکی ۵ درصدی را نشان می دهد. کاهش نرخ اجرای بودجه اصلی عمدتاً به عوامل مانند پیرویه زمانگیر تدارکات و منظوری مصارف توسط اداره ملی تدارکات، تأخیر در تصویب بودجه، وخامت شرایط امنیتی در ولایات کشور و عملکرد نامطلوب ادارات بودجوی نسبت داده میشود.

گراف ۱.۵: بودجه عملیاتی سال ۱۳۹۶

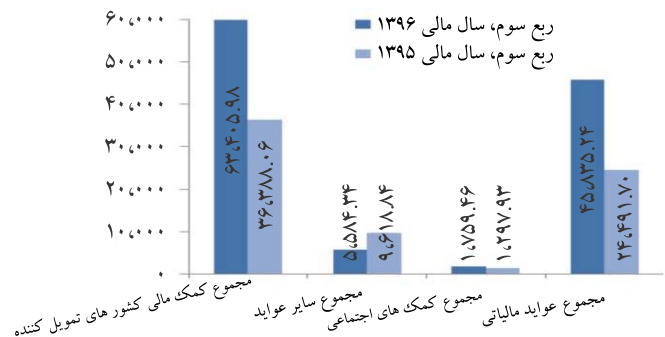
گراف ۴.۵: ترکیب مجموع عواید - ربع سوم سال ۲۰۱۷

منبع: وزارت مالیه/محاسبه کارمندان آمریت عمومی سیاست پولی

گراف ۵.۵: مقایسه مجموع عواید طی ربع سوم سال ۲۰۱۷، در

مقابل ربع سوم سال ۲۰۱۶ (میلیون افغانی)

منبع: وزارت مالیه/محاسبه کارمندان آمریت عمومی سیاست پولی

۱.۳.۵ عواید مالیاتی

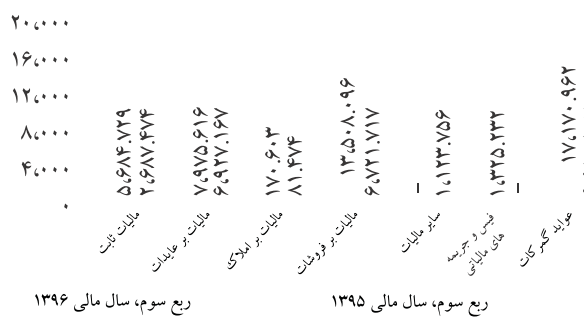
بر اساس ارقام دست داشته، مجموع مالیات جمع آوری شده بشمول گمرکات از ۲۴.۴۹ میلیارد افغانی به ۴۵.۸۴ میلیارد افغانی افزایش یافته که در مقایسه با ربع مشابه سال ۲۰۱۶ به اندازه ۸۷ درصد یا ۲۱.۳۴ میلیارد افغانی افزایش را نشان می دهد. اجزای اساسی مجموع عواید را گمرکات، مالیات مستقیم و مالیات ثابت تشکیل می دهد.

مجموع عواید از گمرکات افزایش قابل ملاحظه ۱۴۷ درصدی را نشان می دهد که ارزش آن از ۶.۹۵ میلیارد افغانی دوره مشابه سال گذشته به ۱۷.۱۷ میلیارد افغانی می رسد.

به همین ترتیب، مالیات مستقیم (مالیات بر فروشات، املاک و

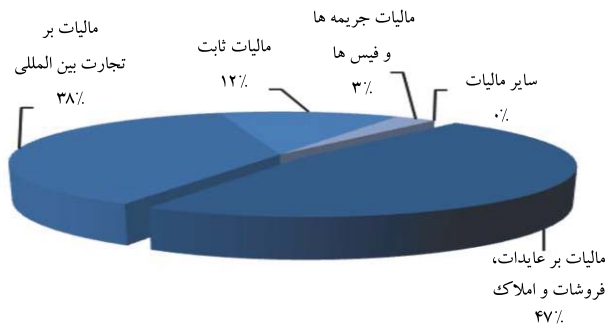
عایدات) و مالیات ثابت عملکرد مثبت داشته که بخش مالیات مستقیم در مقایسه با ۱۳.۷۳ میلیارد افغانی ربع سوم سال مالی ۱۳۹۵ در زمان تحت بررسی به ۲۱.۶۵ میلیارد افغانی افزایش یافته است و در عین زمان در بخش مالیات ثابت عواید جمع آوری شده از ۲.۶۹ میلیارد افغانی زمان مشابه سال گذشته در زمان تحت بررسی به ۵.۶۸ میلیارد افغانی افزایش یافته است.

گراف ۶.۵: مقایسه عواید مالیاتی

منبع: وزارت مالیه/محاسبه کارمندان آمریت عمومی سیاست پولی

گراف ۷.۵: ترکیب عواید مالیاتی - ربع سوم سال ۲۰۱۷

منبع: وزارت مالیه/محاسبه کارمندان آمریت عمومی سیاست پولی

۲.۳.۵ عواید غیر مالیاتی

جزء مهم دیگری مجموع عواید داخلی را عواید غیر مالیاتی تشکیل داده که در مقایسه با زمان مشابه سال گذشته عملکرد ضعیف را نشان می دهد. سایر عواید جمع آوری شده از ۹.۶۲ میلیارد افغانی در ربع تحت بررسی به ۵.۵۸ میلیارد افغانی می رسد

سوم سال ۲۰۱۷ افزایش اندکی را نشان می دهد.

مجموع کمک های انکشافی و عملیاتی در ربع سوم سال ۲۰۱۷ به ۶۳.۴۱ میلیارد افغانی می رسد که در مقایسه با ۳۶.۳۹ میلیارد افغانی ربع مشابه سال ۲۰۱۶ افزایش قابل ملاحظه ۷۴ درصدی را نشان می دهد. با این حال، کمک های مالی که تحت برنامه صندوق وجهی برای بازسازی (ARTF) بدست آمده اند به ۲۵.۹۸ میلیارد افغانی می رسد که در مقایسه دوره مشابه سال گذشته افزایش قابل ملاحظه ۱۹۷ درصدی را نشان می دهد. اما، کمک های مالی که از صندوق وجهی برای قانون و نظم افغانستان بدست آمده اند در مقایسه با ۶.۳۶ میلیارد افغانی زمان گزارش دهی قبلی در ربع تحت بررسی به ۶.۱۹ میلیارد افغانی می رسد که کاهش اندکی ۳ درصدی را نشان می دهد.

طی ربع سوم سال ۲۰۱۷ دولت توانسته است که ۴۶ درصد مجموع مصارف را از طریق عواید داخلی و ۵۴ درصد آن را از طریق کمک های مالی خارجی تمویل نماید.

گراف ۹.۵: منابع تمویل بودجه ملی طی ربع سوم سال ۲۰۱۷

کمک های

خارجی ۵۴٪

منابع داخلی

۴۶٪

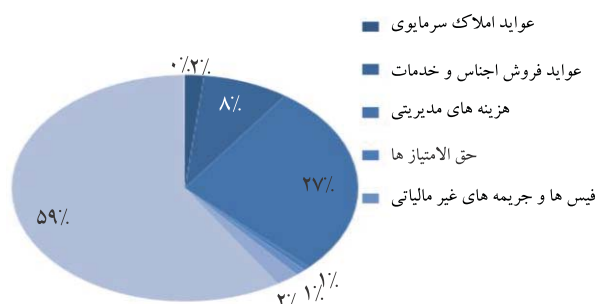
منبع: وزارت مالیه/محاسبه کارمندان آمریت عمومی سیاست پولی

«

که کاهش ۴۲ درصدی را نشان می دهد. این کاهش اساساً در نتیجه کاهش عواید املاک سرمایوی و جریمه ها و فیس های غیر مالیاتی بمیان آمده است.

این در حالیست که عواید متفرقه که بخش اعظم عواید غیر مالیاتی را تشکیل می دهد بطور قابل ملاحظه به اندازه ۵۲ درصد افزایش یافته که ارزش آن از ۱۲.۱۶ میلیارد افغانی ربع مشابه سال ۲۰۱۶ به ۱۸.۴۷ میلیارد افغانی می رسد.

گراف ۸.۵: ترکیب سایر عواید، ربع سوم سال ۲۰۱۷

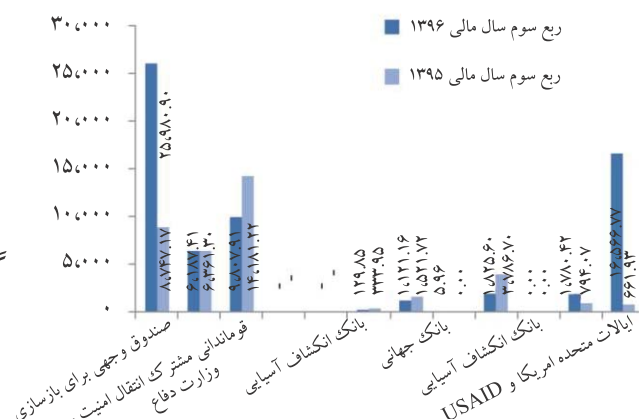
منبع: وزارت مالیه/محاسبه کارمندان آمریت عمومی سیاست پولی

کمک های اجتماعی که تنها ۲ درصد مجموع عواید داخلی را تشکیل می دهد افزایش ۳۶ درصدی را نشان می دهد. مجموع مبلغ جمع آوری شده کمک های اجتماعی از ۱.۳۰ میلیارد افغانی سال ۲۰۱۶ در ربع تحت بررسی به ۱.۷۶ میلیارد افغانی می رسد.

۴.۵ کمک مالی کشور های تمویل کننده

دولت افغانستان از کشور های تمویل کننده مختلف چون مؤسسات خیریه و کمیته های بین المللی کمک های مالی را بمنظور تمویل پروژه های متنوع در هر دو بخش های مصارف عملیاتی و انکشافی بدست می آورد. مجموع کمک مالی کشور های تمویل کننده در مقایسه با زمان مشابه سال گذشته در ربع

گراف ۱۰.۵: مقایسه کمک مالی کشور های تمویل کننده

منبع: وزارت مالیه/آمریت عمومی سیاست پولی

۵.۵ مصارف

مصارف مجموعی دولت در جریان ربع سوم سال ۲۰۱۷ به ۸۷.۳۳ میلیارد افغانی میرسد که در مقایسه با ۸۹.۱۶ میلیارد افغانی دوره مشابه سال گذشته ۲ درصد کاهش را نشان می دهد.

باید خاطر نشان ساخت که طی ربع تحت بررسی مصارف عملیاتی و انکشافی هر دو با کاهش توأم بوده اند. در جریان ربع سوم سال ۲۰۱۷، مصارف عملیاتی کاهش اندکی ۱ درصدی را نشان می دهد که ارزش آن از ۶۵.۰۹ میلیارد افغانی به ۶۴.۲۲ میلیارد افغانی می رسد.

به همین ترتیب، مصارف انکشافی دولت از ۲۴.۰۷ میلیارد افغانی به ۲۳.۱۰ میلیارد افغانی کاهش نموده که ۴ درصد کاهش را نشان می دهد.

از جمله مجموع مصارف، ۷۴ درصد آنرا بودجه عملیاتی و ۲۶ درصد آنرا بودجه انکشافی تشکیل می دهد. ■

گراف ۱۱.۵: ترکیب مجموع مصارف دولت طی ربع سوم سال ۲۰۱۷

منبع: وزارت مالیه/محاسبه کارمندان آمریت عمومی سیاست پولی

منبع: بولتن اقتصادی و احصائی ربع سوم سال مالی ۱۳۹۶ د افغانستان بانک

افغانستان د اقتصادي پرمختګ په درشل کې

د هېواد وګړو ته د کار او نور امکانات برابرول اقتصادي اهدافو په سر کې قرار لري. د اقتصادي پرمختګ لپاره دولتونه لږ دي چې د بشري ځواک څخه د ګټې اخیستنې لپاره لازم فرصتونه رامنځته کړي، ځکه چې بیکاري په ټولنه کې مختلفې ټولنیزې ستونزې زیروي چې له بده مرغه زموږ دولت له هڅو او هاند سره سره دمګړۍ له هم داسې حالاتو سره لاس او ګریوان دی.

دولت باید په دې برخه کې د مسلکي او پوه بشري ځواک لپاره توجه وکړي، د کاري فرصتونو د رامنځته کولو ترڅنګ د پانګه اچونې اندازه زیاته کړي، کوچني کاروبارونه غښتلي کړي او همدارنګه د مسلکي پوهې لپاره دولتي لګښتونو لوړولو له لارې د دې ستونزو د حل لپاره اساسي لارې چارې ومومي. همدارنګه د دولت ترڅنګ ملت هم دنده لري، څو خپل ماشومان زده کړو ته و هڅوي او خپله هم د افغانستان په اقتصادي پرمختیا کې ونډه واخلي او د خپل اقتصاد په پیاوړي کیدلو سره د ټولنې اقتصادي حالت ته بدلون ورکړي.

د اقتصادي پرمختګ لپاره باید لاندې چارې په پام کې ونیول شي: د سټي اوبو لګونې سیستم ښه والی او په نوي سیستم یې بدلول: د کرنې او اوبو لګولو وزارت هڅه کوي چې په افغانستان کې له باراني اوبو او سیندونو پر سر د بندونو په جوړولو سره د ځمکو د خړوبولو په موخه نوی سیستم رامنځته او د افغانستان ډیرې شاړې ځمکې د کرنې وړ وګرځوي.

د ریل ګاډي د لارې پراختیا او جوړول: اوسمهال افغان دولت د ریل ګاډي د پټلیو په جوړولو کار پیل کړی او له ځینو هېوادونو سره څه نا څه له دې آسانتیاوو ګټه پورته شوې، خو د ځینو هېوادونو او د افغانستان دننه له ټولو ولایتونو له نښلیدو سره به دا پروژې په راتلونکو کلونو کې بشپړه شي.

د فرعي سرکونو او لویو مواصلاتي لارو او برېښنا د انرژۍ جوړول: د کانونو له کیندنې او استخراج وروسته توکي باید په ډاډمنه توګه له یوه ولایت څخه بل او یا هم بهر ته ولیدل شي چې په دې برخه کې د افغانستان دولت تل هڅه

کړې ده.

د سوداګرۍ د پرمختګ لپاره د آسانتیاوو رامنځته کول او د سوداګرو څخه په پوره توګه ملاتړ کول: دولت لږ دی چې د سوداګرۍ د پرمختګ لپاره لویې لارې جوړې او د امنیت د خونديتوب ترڅنګ هم سوداګري کړنو لپاره بشپړه انرژي او صنعتي پارکونه برابر کړي څو خلک په تولید لاس پورې کړي.

د پوړونو اخیستلو په موخه د آسانتیاوو رامنځته کول او د پانګونې لپاره د خلکو تشویق: د افغانستان بانک پور ورکولو لپاره په داسې مقررو باندې کار کوي، څو وکولای شي افغانان په ډیره آسانه توګه له سوداګریزو بانکونو څخه پوړونه ترلاسه او په کمې ټکټانې سره یې د خپلو سوداګریزو فعالیتونو د غځېدا لپاره ترې ګټه پورته کړي.

د برېښنايي انرژۍ د ډیروالي او د بیو ټیټوالي لپاره هلې ځلې؛ (اوسمهال د افغانستان له ګاونډیو هېوادونو څخه افغانستان ته برېښنا واردیږي خو د سلما بند او نورو ۲۹ بندونو په جوړیدو سره د برېښنا بیه ټیټه او د هېواد ګوټ ګوټ ته

برېښنا ورسیري).

د ځوانانو د وړتیا لوړونې په موخه د ښوونیزو پروګرامونو په لاره اچول: په تخنیکي او حرفه یې زده کړو د ځوانانو سمبالتیا، څو وکولای شي له دې لارې ټولنې ته د خدمت کولو جوګه شي، ځکه ټولنه کې د قلم ترڅنګ حرفه وي زده کړې هم د پرمختګ لامل ګرځي.

د پانګه اچونکو خوندیتوب او د دوی هڅونه چې وکولای شي د افغانستان ۴۰ سلنه بیکاره ځوانانو لپاره کاري چاپیریال برابر کړي: په افغانستان کې پانګه اچونې د ودې په موخه باید د شپږو اقتصادي سکتورونو (کرنې، کانونو، خدمتونو، صنایع، انرژۍ او ودانۍ) برخې ته پاملرنه ډیره شي چې په دې وروستیو کې افغان دولت هم د دې برخو د پیاوړتیا په موخه بېلابېل پلانونه او ستراتیژۍ پلي کړي دي.

د افغانستان کرنیزو محصولاتو ته بازار موندل: د افغانستان دولت هڅه کوي چې د بېلابېلو لارو په جوړولو او همداراز له بېلابېلو هېوادونو سره د تړونونو په لاسلیکولو سره د افغانستان کرنیز محصولات د نړۍ ګوټ ګوټ ته صادر کړي، خو د افغانستان کرنیز محصولات

چې نړۍ یې هم خوشوي په بېلابېلو هېوادونو کې د لاسرسي وړ وي.

اقتصادي چاپیریال د ځانګړي امن او مناسبې وضعې په شتون کې رامنځته کېدای شي او پرته له یو سالم چاپیریال څخه هیڅ ډول اقتصادي هڅې د پرمختګ هسک ته نه شي رسېدلای، نو هغه مهال به اقتصادي چارې په سمه توګه تر سره شي.

دا یو منلی حقیقت دی چې د غښتلي نظام پر درلودو سربېره امن، ثبات، ټولنیز پرمختګونه، د وګړو د ژوندانه د کچې لوړوالی، د منظمو بازارونو درلودل د اقتصادي چارو د غښتلي کېدو په موخه حتمي او اړین شرایط دي، خو د دې تر څنګ د غښتلي نظریو، کارپوهانو او بریالو پالیسي ګانو په شتون کې د یو هېواد اقتصادي بهیر د کمال او پرمختګ درجې ته رسولی شي. دیادونې وړ ده چې د افغانستان دا هېله هم هغه مهال په حقیقت بدلېدلای شي او د پرمختللو اقتصادي هېوادونو ډګر ته ور دانګلای شي چې د پورتنیو موضوعاتو په پلي کیدو سره اقتصادي پرمختګ ته لاره هواره کړي او د یوه پرمختللي هېواد په توګه د نړۍ د هېوادونو په منځ کې ځان

مطرح کړي. افغانستان د ۳ ترېلېون امریکایي ډالرو په ارزښت طبیعي زیرمې لري چې لا هم ترې ګټه نه ده پورته شوې او د دې زیرمو په سپړلو سره افغانستان ډیر ژر د پرمختللو هېوادونو په کتار کې ودریږي. دیادونې وړ ده چې د پورتنیو موضوعاتو په پلي کولو سره وګړو ته د کار زمینه برابریږي او د خلکو د ستونزو په حل کولو سره د ټولنې اقتصادي او ټولنیز وضعیت بدلون مومي. ■

حمیدالله فیضي

اخیستنې:

1. [http://www.taand.com/](http://www.taand.com/archives/110547)

[archives/110547](http://www.taand.com/archives/110547)

2. [http://www.acci.org.af/da/](http://www.acci.org.af/da/articles/911-n.html)

[articles/911-n.html](http://www.acci.org.af/da/articles/911-n.html)

3. [https://www.bbc.com/pashto/](https://www.bbc.com/pashto/afghanistan/2010/12/101220_hh)

[afghanistan/2010/12/101220_hh](https://www.bbc.com/pashto/afghanistan/2010/12/101220_hh)

[-afghan-govt-reaction](https://www.bbc.com/pashto/afghanistan/2010/12/101220_hh)

4. [https://www.mashaalradio.com/](https://www.mashaalradio.com/a/25314691.html)

[a/25314691.html](https://www.mashaalradio.com/a/25314691.html)

د لاجوردو لار

پرانېسته د افغانستان صادرات زیاتوي

په لومړي ګام کې به د افغانستان څخه لاسي صنایع او وچې مېوې له دې لارې اروپا ته صادري شي.

هغه لار چې د اروپا له لارې ګرجستان، آذربایجان، ترکمنستان او افغانستان څخه تېرېږي. کومه لار چې بهرنیو ځواکونو د خپلو تجهیزاتو د لېږد په خاطر پرانېسته، اوس اروپا ته د افغانستان د ترانزیت په سترې لارې بدله شوې ده. افغانان هېله لري چې په راتلونکې کې وکولای شي له همدې لارې اروپا ته اتیا سلنه د توکو واردات او صادرات ترسره کړي.

د افغانستان د سوداګرۍ او صنایع خونې د معلوماتو له مخې په کال کې له اروپا او ترکیې څخه د ایران له لارې د کابو نهه سوه میلیون ډالرو په ارزښت بېلابېل توکي هېواد ته واردوي، په داسې حال کې چې دغو هېوادونو ته د صادراتو ارزښت یوازې شپږ میلیون ډالره دی.

له همدې امله دا بنسټ وایي باید په نمایشي توګه د سوداګریزو توکو یوه کوچنۍ برخه له لاجورد لارې صادره

د رامنځ ته کېدو شاهدان وي. دا په داسې حال کې ده چې له کلونو راهیسې د افغانستان ډېره اټکا په ګاونډیو هېوادونو پاکستان او ایران وه، خو په دې وروستیو کې د چابهار بندر پرانیستل کېدل، د ترکمنستان او قزاقستان له لارې د چین سره له وصلېدو او ځینې نورو لارو څخه ګټې اخیستنې دا اټکا کمه کړې ده.

د لاجوردو لار د افغانستان د هرات له تورغونلۍ پیلېږي او د ترکمنستان هېواد د ترکمن باشي بندر ته رسیږي. د آذربایجان د باکو له ښاره تر تېریدو وروسته، د ګرجستان تفلیس سره ننېلي او له هغه ځایه به د ترکیې قارس ته رسیږي، چې بیا استانبول او وروسته ازادو اوبو ته لار پیدا کوي.

د افغانستان، ترکمنستان، آذربایجان، ګرجستان او ترکیې ترمنځ د لاجورد لارې د هوکړه لیک له لاسلیک څخه چې نږدې ۱۱ میاشتې تېرې دي، کابو یوه میاشت وروسته به دا موافقه عملي شي او

افغانستان چې سمندر ته لار نه لري اوس د خپلو صادراتو او وارداتو لپاره تر ډېره د پاکستان او ایران بندرونه کاروي، خو که چېرې د لاجوردو لار پرانېستل شي او له دې لارې راکړه او ورکړه پیل شي د افغانستان د سوداګرۍ په برخه کې به یو نوی انقلاب رامنځته شي او د افغانستان محصولات به اروپا او امریکا او همدا ډول له هغه ځایه د اړتیا وړ توکي په ډیره اسانه توګه افغانستان ته راوړل شي.

ټاکل شوې ده چې تر راتلونکې یوې میاشتې به د لاجوردو له لارې د افغانستان ۸۰ سلنه صادرات او واردات د منځنۍ آسیا له لارې اروپا ته کېږي. کابل په وروستیو کلونو کې هڅه کړې چې د پاکستان او ایران پر ځای د خپلو صادراتو او وارداتو لپاره نورې لارې ولټوي، او وروسته له دې به یې تکیه د لاجوردو پر لار وي.

په اقتصادي او ترانزیتی بدیلو لارو کار روان دی او خلک به ډېر ژر د سیمې د هېوادونو تر منځ د حیاتي اقتصادي دهلیز

نه شي، بلکې حکومت باید د مېليونونو ډالرو په ارزښت د هېواد د اړتيا وړ توکو واراډاتو بهير له لاجورد لارې پيل کړي، ځکه د ايران لاره هم ډېر لگښت لري او هم پر دغه هېواد د امريکا بنديزونو ته په پام سره ستونزمن کار دی.

د لاجوردو لار په اصل کې د اروپايي او امريکايي نړۍ ته د رسيدلو د لارې بيارغول دي چې لرغونتيا يې له نن څخه وړاندې ۲۰۰۰ کلونو ته رسېږي. د لاجوردو لار د وخت يو له مهمو مواصلاتي لارو څخه شمېرل کېدله چې د افغانستان لاجورد او ځينې نورې قيمتي ډبرې به له دې لارې د قفقاز، روسيې، بالکان، اروپا او د افريقا شمال هېوادونو ته ليږدول کېدلې.

د لاجوردو لار د ترانزيتي، سوداګريز او ترانسپورتي همکاريو او د ترانزيتي خنډونو د له منځه وړلو او د يادو هېوادونو ترمنځ د ګډو ګمرکي فعاليتونو د ودې په موخه او سمندري بندرونو ته د لاسرسي د بدیل په توګه جوړېږي.

د ترکمنستان، آذربايجان، ګرجستان او ترکيې له لارې د سړک او د وسپنې د پټلۍ په واسطه د توکو ترانزيت د افغانستان، منځنۍ آسيا، قفقاز، بالکان او مرکزي اروپا ترمنځ تر ټولو مناسبه لار ده او له اروپايي هېوادونو سره د سويلی

آسيا د نښلولو لپاره ډېره اغېزمنه بلل کېږي. د افغانستان لپاره د دې لارې اهميت او ارزښت دا دی چې دا لار د پورته يادو شوو سيمو ته د رسېدلو لپاره تر ټولو لنډه، ارزانه او ډاډمنه لار ده او بل دا چې د افغانستان محصولات به نړيوال بازار او د نړۍ پرمختللي ټکنالوژۍ او ماشيني توکي به افغانستان بازار کې ځای پيدا کړي.

د افغانستان سوداګرۍ په ځانګړی توګه ترانزيتي سوداګرۍ له ډېرو کلونو راهيسې د ګاونډيو هېوادونو له سترو خنډونو سره مخ دی چې تل د دې هېوادونو له لوري په بېلابېلو پلمو اغېزمنېږي، چې د هېواد اقتصاد ته هم درانه زيانونه ور اړوي. نو له همدې کبله افغانستان ته پکار ده، څو د نورو لارو د موندلو په لټه کې ووسي او له يو يادوو ګاونډيو هېوادونو له لوري د خپلې اغېزمنتيا کچه راتپه او له بېلابېلو لارو څخه په ګټې اخيستنې سره د ځانګړو ګاونډيو هېوادونو فشار پای ومومي.

د افغانستان د سوداګرۍ او صنايعو اتاق د افغانستان د حکومت د دې نوبت ملاتړ کوی او په وخت سره يې د دې لارې جوړېدل د افغانستان د خصوصي سوداګرو لپاره يو ډير ستر ګام بولي. د لاجورد لار د پانګې اچونې، کارموندنې

او د توليد زمينې برابرې او د هېواد د اقتصادي ودې او پرمختيا لپاره ډير اړينه ده.

افغانستان هم د خپل موقعيت او همداراز د ۳ زره ميلياردو ډالرو ځمکنۍ زيرمې د ارزښت په موخه اړتيا لري چې بېلابېلې ترانزيتي لارې: لکه ورېښمو او لاجوردو هوايي او ځمکنۍ لارې تجربه کړي، څو خپل اقتصادي رول څرګند او د سيمې هېوادونه ليواله کړي چې د افغانستان له ترانزيتي او نښليدو له ارزښت څخه ګټه واخلي. □

اخيستنې:

1. [https://pa.azadiradio.com/](https://pa.azadiradio.com/14/06/139v/a/27657864.html)

[14/06/139v/a/27657864.html](https://www.acci.org.af/pa/home/38-news/527-n.html)

2. [http://www.acci.org.af/pa/](http://www.acci.org.af/pa/home/38-news/527-n.html)

[home/38-news/527-n.html](https://article.wn.com/view/WNATb774783f6447bff5db1a4c4b94f60738)

3. [https://article.wn.com/view/](https://article.wn.com/view/WNATb774783f6447bff5db1a4c4b94f60738)

[WNATb774783f6447bff5db1a4](https://article.wn.com/view/WNATb774783f6447bff5db1a4c4b94f60738)

[c4b94f60738](https://article.wn.com/view/WNATb774783f6447bff5db1a4c4b94f60738)

نړیوال اقتصادي وضعیت ته عمومي کتنه

لیدلوری به ثابته پاتې شي. د افغانستان بانک د ۲۰۱۷ کال د څلورمې ربعي لپاره د ملي عمومي انفلاسیون نرخ د ۳ او ۴ ترمنځ اټکل کړی دی.

بانکي نظام د تېرې ربعي د ۹۸ میلیون افغانۍ په پرتله د ارزونې لاندې موده کې ۷۴۳ میلیون افغانۍ خالصه ګټه ترلاسه کړې چې اصلي لامل یې د پور تخصیص دی. بانکي نظام د ۶۳ میلیون افغانۍ بیا راټول شوي تخصیصي پورونه ثبت کړي (چې د پورونو په بیرته ورکړې پورې اړه لري). دولتي بانکونو، خصوصي بانکونو او د بهرنیو بانکونو نمایندګیو د ارزونې لاندې ربعه له ګټې سره پای ته رسولې ده.

د ۲۰۱۷ مالي کال له پیل څخه د سپتمبر د میاشتې تر ۲۲ نیټې پورې د افغانستان بانک د نړیواله خالصه زیرمو په برخه کې ۵.۶۲ سلنه (۳۸۵ میلیون امریکایي ډالر) زیاتوالی تجربه کړی دی.

د افغانستان بانک په خالصه نړیوالو زیرمو کې سره زر، د پیسو نړیوال صندوق (IMF) سره د پور زیرمه او ونډه، د برداشت ځانګړی حق او همدا ډول مهم اسعار لکه امریکایي ډالر، یورو، انګلیسي پاونډ او داسې نور شامل دي. د ۲۰۱۷ مالي کال له پیل څخه د سپتمبر د میاشتې تر ۲۲ نیټې پورې د افغانستان بانک په خالصه نړیواله زیرمو کې ۵.۶۲ سلنه (۳۸۵ میلیون امریکایي ډالر) زیاتوالی راغلی دی. □

د نړیوال بانک د راپور پر بنسټ د نړۍ اقتصادي وضعیت د صنعتي کړنو د ښه کېدو او د نړیوالې سوداګرۍ د زیاتېدو له امله پیاوړی شوی دی. د نړۍ په کچه د کورني ناخالصه تولیداتو وده د ۲۰۱۶ کال له ۲.۴ سلنې څخه په ۲۰۱۷ کال کې ۳ سلنې ته لوړه شوې ده چې د جون میاشتې د ۲.۷ سلنه وړاندې وینې په پرتله زیاتوالی ښکاره کوي او په پایله کې د نړۍ شاوخوا د نیمایي هېوادونو اقتصادي وده زیاته شوې ده. په نړیواله پانګونه کې زیاتوالی چې د نړۍ د کورني ناخالصه تولیداتو د ودې درې ربعي رانغاړي، د ۲۰۱۶ او ۲۰۱۷ کلونو په اوږدو کې د مساعده مالي لګښتونو، زیاتې ګټې او په پرمختللو او راغورځېدلو او د پرمختګ په حال اقتصادونو کې د سوداګرۍ د ښه بهیر له امله راغلی دی.

په افغانستان کې اقتصادي وضعیت په نړیوالو بازارونو کې د سوداګریزو توکو د بېو د زیاتېدو او په هېواد کې د کرنې، صنعت او خدمتونو په سکتورونو کې د بدلونونو له امله اغیزمن کېږي.

په افغانستان کې د عمومي مصرفي توکو د بېو شاخص د ۱۳۹۶ مالي کال په درېمه ربعه کې د پام وړ کموالی ښکاره کوي. د شته شمېرو پر بنسټ، د کال په کال سنجش له مخې عمومي انفلاسیون د تېرې دورې د ۷.۲ سلنې څخه د ارزونې لاندې موده کې په اوسط ډول ۴.۵ سلنې ته راټیټ شوی دی.

داسې ښکاري چې د افغانستان د انفلاسیون لنډمهاله

سرچینه: د افغانستان بانک د ۱۳۹۶ مالي کال د دریمې ربعي اقتصادي او احصائیوي بولتن

د افغانستان بانک مشرتابه پلاوي د نړيوال بانک استازو سره غونډه

د ۱۳۹۷ کال د وږي مياشتې ۲۶ مه - د افغانستان بانک مشرتابه پلاوي د نړيوال بانک د استازو سره د تادياتو، تدارکاتو، انتقالاتو، مالي او محاسبوي کړنو او د پولې سياست پر موضوعاتو هر اړخيزې خبرې وکړې.

د افغانستان بانک لومړي مرستيال ښاغلي واحدالله نوشير وويل چې د افغانستان بانک هڅه کوي چې د تادياتو او انتقالاتو ترڅنگ د پولې سياست ښه کړي او مالي او محاسبې سيستم د پياوړتيا لپاره داسې پاليسۍ پلي کړي چې مالي راکړو او ورکړو کې د آسانتياوو ترڅنگ مالي چارې چټکې کړي.

دغه راز د نړيوال بانک استازو هم د افغانستان بانک له کړنو څخه خوښي وښوده او زياته کړه چې د افغانستان بانک سره په مالي موضوعاتو بېلابېلې ګټورې غونډې ترسره شوي او راتلونکې لپاره هم د افغانستان بانک او نړيوال بانک ترمنځ به همکاري دوام ولري.

ديادونې وړ ده چې په غونډه کې د افغانستان بانک د لومړي مرستيال سربېره، د افغانستان بانک د ټولو ناظر، د مالي او محاسبې لوی آمر، حقوقي سلاکار، د معلوماتي ټکنالوژۍ لوی آمر، د بشري سرچينو لوی آمر، د افغانستان د مالي معاملاتو او راپورونو د څېړنې مرکز مسئول او د افغانستان بانک د يوشمېر نورو آمریتونو مرستيالانو ګډون کړی وو. □

د افغانستان بانکدارۍ او مالي انسټيټيوټ مديره پلاوي غونډه وکړه

د افغانستان بانکدارۍ او مالي انسټيټيوټ د مديره پلاوي غونډه، د افغانستان بانک د لومړي مرستيال او د AIBF مديره پلاوي مشر ښاغلي واحدالله نوشير تر مشرۍ لاندې جوړه شوه. په غونډه کې د AIBF انسټيټيوټ مشر لطف الحق نور پسرلي، لومړی د انسټيټيوټ د ترسره شويو کړنو او د راتلونکې پلان په اړه راپور وړاندې کړ.

په همدې حال کې د افغانستان بانک لومړي مرستيال او د افغانستان بانکدارۍ او مالي انسټيټيوټ مديره پلاوي مشر ښاغلي واحدالله نوشير د مالي او بانکدارۍ د پياوړتيا او پرمختګ، د کړنو ګړنديوالي او همداراز د کيفيت د لوړوالي په اړه ياد انسټيټيوټ ته لازمي لارښوونې وکړې او د انسټيټيوټ سره يې د همکارۍ چمتوالی وښود.

د غونډې په ترڅ کې ښاغلي لطف الحق نور پسرلي وويل چې تردې مهاله يې د بانکونو په ګډون د وزارتونو د مالي برخې له درېو زرو څخه ډيرۍ کارکوونکي په مالي او محاسبې څانګه کې روزلي چې دمګړۍ هم د ډيرو مالي ادارو کارکوونکو ته ښونه او روزنه دوام لري. ښاغلي پسرلي زياته کړه چې د مالي ظرفيت جوړونې لپاره بېلابېل پروګرامونه په لاره اچولي او د نړۍ په کچه اوه سرتيفکيټونه لري چې د مالي وړتيا لوړونې او همدا راز د بانکدارۍ د پرمختګ لپاره خورا مهم دي.

د يادونې وړ ده چې په غونډه کې د افغانستان بانک لومړي مرستيال ښاغلي واحدالله نوشير سربېره د ملي بانک مشر جاوید وفا او د انسټيټيوټ د مديره پلاوي غړي ښاغلي بهرام برزین هم ګډون کړی وو. □

کورونا ته د لاسرسی په پالیسي غونډه وشوه

دا په داسې حال کې ده چې یو شمېر افغانان چې بیاخلي کډوالی ته مخه کوي د بېرته تګ اصلي لاملونه د کار نشتوالی، امنیتي اندېښنې، د سرپناه نه لرل د کرنې د سیستم خرابوالی، وچکالي، د ځمکو غصبول او ټولنیزې ستونزې هغه مهم لاملونه دي چې راستانه شوي افغان کډوال یې بېرته تلو ته اړ کړي دي.

خو افغان حکومت وایي چې د هېواد په بېلابېلو ښارونو کې د کډوالو د سرپناه جوړولو په موخه ښارګوټو د جوړولو پلانونه په لاره اچولي چې د دې پلانونو په بشپړیدو سره به ډیری بېرته را ستانه شوي کډوال سرپناه پیدا کړي او هغه کسان چې د بېکارۍ له امله له ستونزو سره لاس او ګریوان دي د کار کولو لارې چارې به ورته برابرې شي.

هره ورځ په سلګونو کسان د پاکستان او ایران هېوادونو د سفارتونو تر مخې ولاړ وي چې دغو هېوادونو ته د سفر وېزې ترلاسه کړي. دوی، ډېری هغه کسان دي چې په وروستیو کلونو کې له پاکستان او ایران نه افغانستان ته راستانه شوي دي. □

کابل، د ۱۳۹۷ کال، د وږي ۱۲ مه - د افغانستان بانک، بانکونو ټولنې، بیمې شرکتونو، د وږو پوړونو د پور ورکونې د مؤسساتو او ښار جوړونې وزارت ترمنځ کورونو ته د لاسرسي پالیسي چې د ښار جوړونې وزارت له خوا جوړه شوې ده، د افغانستان بانک په مرکزي دفتر کې پرې بحث ترسره شو.

د افغانستان بانک دویم مرستیال ښاغلي محمد قسیم رحيمي غونډې ته په وینا کې وویل چې کورونو ته د لاسرسي پالیسي چې اوسمهال د افغانستان بانک په شمول ټولو شته مالي ادارو سره شریکه شوه د پیاوړتیا او غني کیدو لپاره یې باید جدي کار وشي.

ښاغلي رحيمي زیاته کړه چې د افغانستان بانک هڅه کوي چې له ښار جوړونې وزارت سره د همکارۍ ترڅنګ د دې پالیسي د غښتلتیا لپاره عملي ګامونه پورته کړي.

د یادونې وړ ده چې د غونډې ګډونوالو کورونو ته د لاسرسي پالیسي پر بحث سربېره ټینګار کاوه چې کورونو ته لاسرسي باید د ټولو مالي مؤسساتو په پام کې وي، خو په راتلونکې کې په دې اړه کوټلي او عملي ګامونه پورته شي.

د سویل لوېدیځ زون (کندهار) اقتصاد پوه څوکی لپاره آزموینه واخیستل شوه

استعداد، لیاقت او د ځانګړي پوست لپاره وړ وي د یوې رنې پروسې له لارې په دنده ګماري.

د افغانستان بانک د پالیسي پر بنسټ په ګمارنه کې روڼوالي او ضوابطو ته د لومړیتوب ورکولو په موخه د ټولو پوستونو لپاره لومړۍ تحریري آزموینه اخیستل کېږي او په هغه صورت کې چې د آزموینې ګډونوال په تحریري آزموینه کې بریالي شي، بیا مرکې ته غوښتل کېږي او په مرکه کې له بریالیتوب سره سم په د افغانستان بانک کې دنده ترلاسه کوي. □

کابل، د ۱۳۹۷ کال، د وږي ۱۲ مه - د افغانستان بانک د کارکوونکو د ګمارنې پروسې د بشپړولو لپاره د افغانستان بانک داخلي او بهرنیو ۲۴ تنو نوماندانو څخه چې ځانونه یې د افغانستان بانک د سویل لوېدیځ زون اقتصاد پوه څوکی لپاره وړ بلل آزموینه واخیستله.

د افغانستان بانک دویم مرستیال ښاغلي محمد قسیم رحيمي وویل چې د افغانستان بانک د نوېو استعدادونو د راټولولو او ځوان کدر ته د چانس برابرولو په موخه د بېلابېلو پوستونو لپاره آزادې سیالۍ په لاره اچوي او هغه کسان چې په رېښتیا

د افغانستان په اقتصادي وده کې د زعفرانو رول

افغانستان چې یو کرنیز هېواد دی، ډیری خلک یې له همدې لارې خپل ژوند اړتیاوې بشپړوي، اوس د افغانستان دولت پریکړه کړې چې د هېواد په ګوټ ګوټ کې د نشه یي توکو د مخنیوي او د کرنې سکتور د پیاوړتیا په موخه بزګرانو ته د زعفرانو پیاز ویشي چې په ځینو ولایتونو کې دا پروسه عملي او په ځینو نورو کې لا روانه ده.

د افغانستان کرنیز اقتصاد، له دریو څخه د کورني ناخالص تولید لږ تر لږه یوه برخه جوړوي او په سلو کې اتیا افغانانو ته یې په مستقیم او غیر مستقیم ډول د کار کولو لار هواره کړې ده. له همدې امله دا سکټور د اقتصادي ودې یوه مهمه برخه شمېرل کېږي. د افغانستان اقتصادي ودې ته په کتو که چیرې په هېواد کې د زعفرانو تولید زیات شي کورنۍ ناخالص تولید به زیات او اقتصادي وده به غښتلې شي.

د زعفرانو د پیازو د ویش په پروسه کې اوسمهال د فراه ولایت په زرنج، چهاربرجک، چخانسونور او خاشرود ولسوالیو کې د زعفرانو د ننداریزو قطعو د جوړولو لپاره پر بزګرانو د زعفرانو پیاز وېشل شول. د کرنې او مالدارۍ وزارت

د زعفران د کښت لپاره مناسب ځای ګڼل کېږي او د لومړنیو څېړنو پر بنسټ که چېرې دغه صنعتي بوتی په لازمه توګه وکرل شي؛ د زعفرانو حاصلات به د نورو هېوادونو په پرتله درې برابره زیاتوالی پیدا کړي.

په داسې حال کې افغان بزګران سړ کال د زعفرانو له پراخ حاصل څخه د ښې لاسته راوړنې یادونه کوي چې اوس مهال د افغانستان نږدې ۳۱ ولایتونو کې د زعفرانو بوتی کرلي او بزګرانو ته هم زده کړه ایز ورکشاپونه جوړ شوي، خو وکولای شي د زعفرانو د کرکيلې د دودولو لپاره بزګرانو له لارې د زعفرانو د کرکيلې د زیاتولو پلانونه عملي شي.

په وینا چې د زعفرانو له پیازو څخه دغه برخمن شوي بزګران، هر یوه یې ۶۲۵ متره مربع ځمکه کې د زعفرانو ننداریزې قطعې جوړې کړي. تر دې مخکې هم په فراه کې پر بزګرانو د زعفرانو د ننداریزو قطعو د جوړولو په پار، د زعفرانو پیاز وېشل شوي وو. دا مهال د افغانستان په بېلابېلو برخو کې ډېری کسان د زعفرانو پر کښت او روزنه بوخت دي او ترې عواید ترلاسه کوي. د افغانستان د کرنې او مالدارۍ وزارت غواړي چې د زعفرانو د رواجولو د ستراتیژۍ له مخې، د زعفرانو کښت د نا امنو سیمو په ګډون د هېواد ۳۴ ولایتونو ته وغځوي.

افغانستان د ښې هوا او اوبو د لرلو له امله

د زعفرانو کرنه بې خطر ده او بزگرانو ته درناوی ور په برخه کوي، له دې امله، دغه فصل تر اوسه پورې د ډېرو افغان بزگرانو لپاره د کوکنارو د کرنې د یوه مناسب بدیل په توګه رول لوبولی دی.

د معلوماتو له مخې د زعفرانو کرنه د افغانستان د اقتصادي بنسټونو په ملاتړ کې یو حیاتي رول لوبوي، له دې امله، له ۲۰۱۶ کال راهیسې، افغان حکومت داسې یو پنځه کلن پلان پیل کړی چې په هېواد کې د زعفرانو کرنه زیاته کړي او بزگران د کوکنارو او نورو کښتونو پرځای د زعفرانو کښت ته وهڅوي.

د افغانستان زعفران په تېرو څلورو کلونو کې پر له پسې د کیفیت له نظره د نړۍ د ښو زعفرانو مقام ګټي. زعفران چې د نړۍ تر ټولو ګرانه بوټی دی، په وروستیو کلونو کې یې په افغانستان کې کښت زیات شوی او دا هیله ورسره پیدا شوې چې بالاخره به د کوکنارو ځای ونیسي.

تر ټولو زیات زعفران په ایران کې کرل کېږي، خو د کیفیت له پلوه د افغانستان زعفران په نړۍ کې لومړی مقام لري او که د افغانستان زعفران په نړیوال بازار کې پریمانه وي بیا له ایراني او نورو هېوادونو زعفرانو څخه څوک ګټه نه اخلي. که چېرې د افغانستان بزگران دغه مشروع کښت ته مخه کړي ښایې ډیر ژر له خپلې کرکيلې څخه داسې ګټه ترلاسه کړي چې واقعاً د ژوند ټولې اړینې اړتیاوې بشپړې کړي.

له نېکه مرغه د افغانستان حکومت هم د هېواد بزگرانو ته د زعفرانو کښت، د تریاکو د ښه بدیل په توګه ور پېژندلی او هڅه یې کړې چې کښت یې ټولو ولایتونو ته وغځوي. ډېری بزگران چې پخوا د تریاک په کښت بوخت وو اوس یې د زعفرانو کښت ته مخه کړې؛ آن داسې چې اوس عملاً د هېواد لویدیځ ولایتونه له کوکنارو او تریاکو پاک شوي او ځای یې زعفرانو نیولی.

د افغانستان زعفران باید یو نښان شي یا د افغانستان تر نامه لاندې وي چې هر څوک پوه شي چې دا د افغانستان زعفران دي او هماغه لازم معیارونه لري. ترڅو هغه شهرت چې د افغانستان زعفران لري د کلونو کلونو لپاره پاتې شي. نور باید د دې مخنیوی وشي چې د افغانستان زعفران په بېلابېلو نومونو نړیوالو بازارونو کې وپلورل شي او یا هم په نورو هېوادونو کې تولید شوي زعفران د افغانستان په نامه وپلوري. ځینې ګڼګوسې موجودې دي چې د ایران زعفران هم د افغانستان ته واردیږي او د افغانستان د زعفرانو په نوم نورو هېوادونو ته صادريږي چې دا په خپله د افغانستان د زعفرانو نوم او کیفیت تر پوښتنې لاندې وږي.

په هېواد کې د زعفرانو د کښت سیمې د زیاتوالي ترڅنګ د زعفرانو ارزښت زیاتوالي لپاره هم پروګرامونه عملي کول پکار دي چې له دې اړخه به افغانستان زیات عواید تر لاسه کړي. د وروستیو

کلونو په ترڅ کې د زعفرانو د کښت زیاتوالي ترڅنګ صادرات یې هم مخ پر زیاتېدو دي خو لاهم یوازې د هېواد ۵۰ او یا هم ۶۰ سلنه تولید شوي زعفران بهر ته صادريږي.

د زعفرانو صادرونکي د پروسس کمو مرکزونو او نړیوالو بازارونو ته کم لاسرسی د هېواد د زعفرانو د صادراتو پر وړاندې اصلي ستونزه بولي. روان کال د زعفرانو بوټي د هېواد په ۳۴ ولایتونو کې بزګرو ته وړیا ورکول کېږي چې دا مهال دا بوټي په ډېری ولایتونو کې وېشل شوي او دا بهیر په پاتې نورو ولایتونو کې هم روان دی.

دا په داسې حال کې ده چې تر دې وړاندې د هېواد په شمال کې له نشه یي موادو سره د مبارزې ادارو ځینو مسئولینو خبر ورکړی و چې د دې ولایتونو بزگران د نشه یي موادو کښت ته زړه نه ښه کوي او وړاندیز یې کړی وو چې که دولت له دوی سره د بدیل کښت په برخه کې مرسته وکړي، نو نور به کوکنار نه کري. □

اخیستنې:

1. <http://prod.tolonews.com/pa/business/15/01/1397>
2. https://www.bbc.com/pashto/afghanistan/2015/11/151104_n_s_saffron_festival_herat
3. <https://www.nunn.asia/79616>
4. <http://www.spogmairadio.af/index.php/newa/economic/item/3302-2018-06-07->

از معاملات تهاتر تا پیدایش پول الکترونیکی

تهاتری حکایت می کند.

هزاران سال قبل از امروز انسان‌ها برای تداوم حیات خود اقدام به شکار و تولید بعضی اشیاء ضروری می نمودند، اما با گذشت زمان، به تولید خویش قانع نبودند، آنها ناگزیر از طریق معاوضه مستقیم کالا (تهاتر سنتی) نیازهای شخصی خود را مرفوع می ساختند.

قرن‌ها قبل از میلاد، داد و ستد‌های اولیه معاوضه دو کالا با هم بدون تعیین ارزش و معیار برای سنجش انجام می گرفت و راه مبادله کالا مساعد می شد، رفته رفته این گونه انتخاب سبب پیدایش پول گردید و به تعقیب آن تهاتر جدید به میان آمد.

در جوامع گذشته بخاطر بدست آوردن کالاهای تولید شده، جهت مصرف، صرف از طریق تعویض و مبادله دو نوع کالا امکان پذیر بود، که آنهم مشکلات عدیده را در پی داشت، از جمله یکی هم امکان تعیین ارزش کالا بر اساس قبول واحد معین که مورد قبول هر دو طرف معامله می بود، وجود نداشت.

همچنان یافتن طرفین مبادله و کالا مانند گندم، گاو، گوسفند و

تهاتر عبارت از تجارتی است که به نخستین معاملات انسان‌ها پیوند دارد، از زمانی که انسان‌ها بسوی زنده‌گی اجتماعی حرکت نمودند، فعالیت‌های را آموختند که به تعقیب آن، معاملات و تجارت تهاتری آغاز شد. در اینجا منظور از زمانی است که یک انسان دریافت که مالدار را بیشتر از زراعت می داند. در عین زمان نفر همجوار یا همسایه اش پی برد که زراعت را بیشتر از مالدار می‌داند. در چنین حالت یکی به مالدار و دیگر به همین گونه به زراعت روی آورد.

با به میان آمدن چنین شرایط، شخص مالدار مجبور بود، تا جهت رفع ضروریات خویش یک مقدار گوشت را با گندم، میوه و دیگر اشیاء و مواد مورد ضرورت خویش معامله کند. در مقابل دهقان هم مجبور بود یک مقدار تولیدات یا محصولات خود مانند گندم، جواری و ... را جهت رفع ضرورت خویش مانند تهیه روغن، پشم و ... به مالدار بدهد. این همان معامله است که به آن معامله پایاپای یا تهاتر می گویند و قدیمی ترین نشانه‌های کشف شده تاریخ انسان هم از وجود سیستم تجارت

قلمرو جغرافیایی خود رایج ساختند. برای اولین بار این کار را هیروئت انجام داد و صرافی هم در زمان او گسترش یافت و به تعقیب آن اقدام به چاپ و نشر پول کاغذی گردید.

در زمان رومی ها صراف ها اسناد کاغذی خود را در اختیار مشتریان خود قرار می دادند، یا به اشخاصی که مسکوکات فلزی قیمت بهای خود را به نزد آنها بطور امانت می گذاشتند، سندی را به عنوان قبض رسید می دادند. این قبض رسید به اعتبار صراف صادر کننده در بازار دست بدست در دوران می افتید و منحصیث پول مسکوک و رایج آن وقت از آن استفاده می شد. به مرور زمان بعد از پیدایش سکه و بانکنوت معاملات به شکل الکترونیکی صورت می گیرد که سهولت های زیادی را در معاملات تجارتي در داخل یک کشور، فراتر از آن در بیرون از مرز ها و حتی به شکل بین المللی بوجود آورد که در حال حاضر معاملات و داد و ستد های تجارتي از این طریق ساده و سهل

گردیده است. □

عبدالحفیظ شاهین

منابع:

۱. <http://eghtesadbazar.ir> / عنوان / باز گشت تجارت تهاتری /

تاریخ نشر ۱۴/۶/۱۳۹۷

۲. <https://motamem.org> / عنوان / پارتر یا تهاتر چیست؟

جایگاه معاملات تهاتری در اقتصاد امروز کجاست؟

۳. <http://ulduze.blogfa.com> / عنوان / بازار تهاتری (تجارت

متقابل) : نویسنده فایزه / تاریخ نشر ۱۹/۸/۱۳۹۱

سایر اجناس و مواد مورد ضرورت که هر دو نفر نیازی به کالا های دست داشته طرف دیگر باشد و آمادۀ مبادله می بود، چندان کار آسان نبود. به همین علت، مردم در آن زمان بیشتر به داد و ستد شان به جا های مناسبی مانند کنار دریا، دامنه های کوه ها و یا سایر مناطق کوهستانی بخاطر موجودیت و دریافت صدف، گندم یا گاو و گوسفند نیاز داشتند. در آن زمان مردم بخاطر حفظ مقدار عدد مبادلات شان از گره ریسمان یا چوب خط استفاده می نمودند.

بعضی اوقات کالا های مبادلوی به علت غیر قابل تقسیم بودن آن مانع انجام معاملات و داد و ستد کوچک می شد و همچنان به علت حجم زیاد و ارزش کم، نقش اساسی را که ذخیره کالا های مبادلوی تا زمان احتیاج به معامله باشد، غیر ممکن می ساخت و یا هم در بعضی اوقات نگهداری کالای واسطه به علت فاسد پذیری امکان ذخیره کردن را نداشت.

با گذشت زمان و لزوم نیازمندی های بشر در بخش های گوناگون تولیدی در گردش اقتصاد کشور های مختلف موجب بمیان آمدن یا پیدایش دو وسیله مهم اقتصادی (طلا و نقره) همراه با ثبات ارزش خود مورد قبول همه واقع شد.

بعد از به میان آمدن این دو عنصر گران بها، مزایای این دو نسبت به سایر فلزات مانند آهن، مس و ...، ثابت گردیده و جاگزین وسایل مبادلات قبلی شد و به عنوان پول مورد استفاده قرار گرفت. سپس مسئولین امور در جوامع مختلف بخاطر رونق یافتن داد و ستد و تجارت شان به ضرب سکه های طلا و نقره پرداختند.

در آن هنگام صاحبان قدرت طلا و نقره را به سکه های خُرد و کوچک و متنوع تبدیل نموده و روی آنها مهر خود را زدند و در

شورای امنیت ملی افغانستان: کنترل بر قاچاق دالر به ایران بیشتر می شود

مقام های افغان گفته که ۵۰ نفر را به اتهام قاچاق دالر در مزر اسلام قلعه میان افغانستان و ایران بازداشت کرده اند. شورای امنیت ملی افغانستان اعلام کرده که کنترل و نظارت بیشتر را در تمام خطوط مرزی این کشور برای جلوگیری از قاچاق دالر انجام خواهد داد، این روند بخصوص در خط مرزی میان افغانستان و ایران تشدید خواهد شد.

آقای عتیق الله نوشیر، سرپرست مشاور امنیت ملی افغانستان در دیدار با مسئولین بانک مرکزی افغانستان در رابطه با شیوه چگونگی جلوگیری از قاچاق دالر، گفته است که قاچاق دالر و انتقال آن از مرزهای افغانستان به خارج تحت بررسی جدی قرار دارد.

آقای نوشیر گفته است که "به ارگانهای ذیربط هدایت داده خواهد شد که به شمول خط

فرضی دیورند کنترل و نظارتشان را در تمام خطوط مرزی به خصوص خط مرزی میان افغانستان و ایران تشدید بخشند."

براساس مقررات افغانستان در مورد کنترل و گزارش دهی انتقال پول، اسعار و اسناد قابل معامله بی اسم در گمرک های مرزی "شخصی که کشور را ترک می نماید، نمی تواند پول اسعار، اسناد قابل معامله بی اسم، طلا یا سایر فلزات قیمتی یا احجار کریمه به ارزش بیش از ۲۰ هزار دالر امریکایی یا معادل آن به سایر اسعار را با خود انتقال دهد یا برای انتقال اقلام مذکور به خارج از کشور از طرق حمل و نقل بار و کالا، ارسال پستی یا سایر روش های انتقالات فزیکه به نحوی از آنها استفاده نماید."

در تازه ترین مورد از قاچاق ارز به خارج، مقام های محلی ولایت هرات در غرب افغانستان اعلام کردند که در سه ماه گذشته ۵۰ نفر را به

اتهام قاچاق دالر در مرز اسلام قلعه میان افغانستان و ایران بازداشت کرده اند.

د افغانستان صادرات ۳۲ فیصده زیات شویدی

افغان حکومت د صادراتو او وارداتو ترمنځ د انډول د رامنځ ته کیدو لپاره، د صادراتو یوه پنځه کلنه ملي ستراتیژي ترتیت کړې چې له مخې د تیرکال پرتله بهرته د افغانستان د صادراتو کچه په تیرو اتو میاشتو کې ۳۲ فیصده لوړه تللې ده.

د افغانستان د صنایعو او سوداګرۍ وزارت ادارې او مالي معین اجمل عبدالرحیمزی وایي، د روان کال په لومړیو اتو میاشتو کې د افغانستان صادرات د تیرکال د لومړیو اتو میاشتو په پرتله شاوخوا ۳۲ فیصده زیاتوالی ښیي، چې دا افغان حکومت ته د سوداګرۍ د سکټور په برخه کې یو ښه لاس ته راوړنه ده."

د افغانستان د صنایعو او سوداګرۍ د وزارت د شمیر له مخې په ۲۰۱۷ کال کې د

افغانستان د صادراتو کچه د ۲۰۱۶ کال په پرتله ۱۶۹ میلیونه ډالره لوړه تللې وه.

افغانستان د تیر ۲۰۱۷ کال د جون د میاشتې راپه دیخوا یو شمیر هېوادونو ته د هوایي ډهلیز د پروژو د پرائیستلو له لارې هڅه کړې، چې د افغان سوداګرو توکي په ارزانه بیه بهر ته واستوي.

د افغانستان د سوداګرۍ او صنایعو د خونې مرستیال احمد توفیق داوړي، امریکا غږ اشنا راپو ته وویل، چې بهر ته د افغانستان تولیداتو صادرات زیات شوي، چې د دغو صادراتو لویه برخه یې وچه او تازه میوه، کبې نباتات او ترکاری جوړوي.

د افغانستان د صنایعو او سوداګرۍ د وزارت د شمیر له مخې څلور کاله وړاندې د وارداتو پرتله د افغانستان صادرات یوازې درې فیصدو ته رسیدل. اوس مهال افغانستان د پاکستان د کراچی د بندر سربیره د ایران اود خپلو شمالي ګاونډیو هېوادونو له لارې هم له بهر د

اړتيا وړ توکي افغانستان ته واردوي او همداشان په يوه کمه اندازه خپل صادرات هم بهرنیو هېوادونو ته استوي.

د افغانستان او هند ترمنځ د هوا له لارې سوداګري

د افغانستان او هند ترمنځ به هوايي تجارت ډیر ژر نور هم پراخ شي چارواکي وايي په هند کې يې د تجارتي همکاريو څلور سوه تفاهم لیکونه لاسليک کړي دي. په تیريو کال کې د هوايي تجارت په تړاو ۱۶۹ پروازونه شوي دي. د افغانستان حکومت وايي چې ډیر ژر به د هند له ټولو ايالتونو سره د هوا له لارې، د سوداګرۍ اموالو صادردول پيل کړي.

چارواکي وايي چې په هند کې يې د تجارتي همکاريو څلور سوه تفاهم لیکونه لاسليک کړي دي. په مومبي کې چې کوم نندارتون جوړ شوی وو هلته هم د هند له يوشمير هوايي شرکتونو سره د هوايي تجارت تفاهم لیکونه لاسليک

شول.

د سپايس جېټ هوايي شرکت هم تياری وښود چې له کابل او کندهار له هوايي ډګرونو به مالونه هند ته ولېږدوي. د افغانستان او هند ترمنځ د هوايي شرکتونو په واسطه د هوا له لارې تجارت په لومړي ځل په ۲۰۱۷ کال کې پيل شو. له هغه وخت نه تر اوسه پورې ۱۰۹ پروازونه شوي دي.

آغاز پروژۀ ده ميليون دالری مدیریت زمین و جنگلات در افغانستان

وزارت زراعت، آبیاری و مالدارۍ افغانستان اعلام کرد که "پروژۀ مدیریت پایدار زمین و جنگل در موافقت با جامعه" به ارزش بیش از ۱۰ میلیون دالر در در پنج ولایت آغاز شد. به گفته مقامات، این پروژه شش ساله به صورت امتحانی آغاز شده و گامی مهم در بخش تغییر اقلیم است.

رئیس عمومی منابع طبیعی وزارت زراعت افزود که این پروژه با انجمن ها و جوامع

محلی، تطبیق می شود و در نتیجه آن بیش از ۳۰ هزار هکتار مناطق جنگلی، به صورت بهتر مدیریت خواهد شد.

او افزود: "همچنان به مساحت بیشتر از ۲۰۰ هزار هکتار ساحه علفچرها به اثر تطبیق این پروژه از طریق مکاتب آموزشی ساحوی برای دهاقین، آنها پرکتنس های (ممارست) یاد خواهند گرفتند تا بتوانند علفچرها را به گونه درست تر و پایدار استفاده و توسعه صحرا و صحراگرایی کاهش بیاید."

معلومات وزارت دولت در امور رسیدگی به حوادث افغانستان نشان می دهد که ۲۰ ولایت این کشور را امسال خشکسالی ناشی از تغییر اقلیم آسیب زده است.

په پکتیکا کې د ۴۰ میلیونه افغانیو په ارزښت د اوبو یو سربند جوړېږي

د پکتیکا ولایت مرکز اړوند په خواجه خېلو سیمه کې د ۴۰ میلیونه افغانیو په ارزښت د اوبو

سربند جوړېږي چې چارې به یې د یوه کال په موده کې بشپړې شي. د پکتیکا والي محمد الیاس وحدت د وري په ۲۸ مه د یاد سربند د بنسټ ډبره کېښوده او رسماً یې د جوړېدو چارې پیل شوې.

الیاس وحدت وايي: "د دغه سربند جوړېدل یو ضرورت دی او په جوړېدو سره به یې د سیمې لسگونه زړه جریبه ځمکه خړوبه او د اوبو سیستم به منظم شي."

د دې پروژې مالي بودیجه د نړیوال بانک له لوري ورکړل شوې چې ۱۶ کیلومتره اوږدوالی لري. د پکتیکا د مرکز ښرنې اړوند خواجه خېلو سیمه کې په داسې حال کې د یوه لوی سربند د جوړېدو د بنسټ ډبره ایښودل کېږي چې څو ورځې وړاندې په مرکز ښرنه کې د ۱۱ میلیونه افغانیو په ارزښت، د یوه کرنیز فارم د جوړېدو د بنسټ ډبره هم کېښودل شوه. ■

سرچینې:

بی بی سی ۱۸ سپتامبر ۲۰۱۸ - ۲۷ سنبله ۱۳۹۷ - امریکا غږ راډیو د وری ۲۷، ۱۳۹۷ - امریکا غږ راډیو وری ۲۶، ۱۳۹۷ - صدای امریکا سنبله ۲۶، ۱۳۹۷ - آزادي راډیو ۲۸-۰۶-۱۳۹۷

د کیفیت ټولیز مدیریت

تاج محمد تمکین

د افغانستان بانک د ختیځ زون اقتصادپوه کوي. معیار کیدای شي مثبت واوسي او یا هم کیدای شي منفي معنا وړاندې کړي، د بېلګې په توګه مونږ وایو چې د دې تولید معیار خراب یا کمزوری دی، په دې مانا چې د کومې اړتیا لپاره دا جوړ شوی نو په سمه توګه یې نشي پوره کولای او یا هم مونږ وایو چې د دې تولید معیار ښه دی یا ډیر ښه دی په دې مانا چې دغه تولید د کوم ضرورت د پوره کولو لپاره جوړ شوی وي نو هغه په سمه توګه بشپړوي.

په تولیدي شرکتونو کې د معیار سیستم پرمختللی او منظم وي او دا سیستم تخنیکي مسائلو ته لومړیتوب ورکوي، لکه: د توکو یا اسبابو ډاډه توب یا

پوره ګټه پورته کول دي، خو په ډیره ښه او متمرکه توګه د سازمان د بریا لپاره ګډ اهداف ترلاسه شي او عموماً دا کار په یو سازمان کې هغه وخت ترسره کېږي چې د سازمان د مشر څخه نیولې تر ټیټ رتبه مامور پورې ټول د یو کاري ټیم په شکل کار وکړي او د سازمان اهداف د ځان اهداف وګڼي.

د کیفیت ټولیز مدیریت داسې یو هنر دی چې په کې د سازمان ټول فعالیتونه په داسې توګه مدیریت کېږي چې عالي درجه تولیداتو او خدماتو څخه مشترکه هدف لاسته راوړل شي. د کیفیت ټولیز مدیریت د ټولو مدیریتي دندو او پروګرامونو ټولګه ده چې په کې د توکو او خدماتو د ترسره کولو پر له پسې سمون لاسته راځي.

د معیار نړیوال سازمان یا ISO وایي، معیار هغه درجه ده چې د نه بیلیدونکو ځانګړتیاوو ټولګه، څنګه اړتیاوې پوره

د کیفیت ټولیز مدیریت یا Total Quality Management یوه ټولیزه اصطلاح ده چې له دریو کلمو څخه جوړه شوې ده. کیفیت یعنې د څرنګوالي درجه په دې مانا چې څرنګوالی ښه دی، ډیر ښه دی او که خراب دی. د ټولیزې کلمې څخه موخه په یوه سازمانې مدیریت کې د ټولو فعالیتونو ټولګه ده چې په داخل د سازمان کې ترې کار اخیستل کېږي، یعنې د الف څخه نیولې تر یا پورې ټول فعالیتونه د کیفیت له پلوه باید عالي واوسي.

دربمه کلمه د مدیریت کلمه ده چې د ټولو هغو کړنو څخه جوړه ده چې د سازمان د موخه د ترلاسه کولو لپاره په کار اچول کېږي چې په دې کې پلانګذاري، سازمان دهی، رهبري او کنترول شامل دي.

مدیریت د فزیکي، مالي، بشري، معلوماتي سرچینو او وخت څخه پوره

اطمینان، تفتیش یا معاینه کول، د تاوان، نقص یا خسارې اندازه کول، او په آخر کې د پروسې ټول کنترول شامل دی، خو د ټولیز کیفیت هدف ترلاسه شي. په تولیدي اجناسو کې کیفیت ځینې ځانګړتیاوې لري لکه:

- اجرات یا کارکردګۍ: چې د یو تولید لومړنۍ عملیاتي ځانګړتیا ده، د انځور ځلیدل یا نور
- ځانګړتیاوې: د یو تولید اضافه شوی ارزښت دی چې دا د تولید ثانوي عملیاتي خاصیت دی
- همغږي: یعنې هغه درجه د کیفیت ده چې د کومې په اساس د تولید ځانګړتیاوې د جوړیدو څخه مخکې معیار او کیفیت سره پرتله کېږي
- اطمینان: د یو تولید د فعاله پاتې کیدلو مشخصه مودې احتمال ته ویل کېږي چې تولید به د یوې مشخصې مودې لپاره فعاله وي
- دوام: د تولید د ګټور ژوند څخه عبارت دی چې تر کومه به ګټور وي
- خدماتي ظرفیت: هغه ظرفیت

چې په کې تولید بیا په آسانی او چټک شکل ظاهريدای شي

- ظاهري ښکلا: په دې مانا چې یو تولید څنګه ښکاري، څنګه محسوسېږي او ظاهري ښه یې څنګه وي
- حیثیت او شهرت: د تولید تیره کارکردګۍ او ترسره شویو کړنو ته وایي چې څنګه یې لومړی یا دویم نمبر ارزښت په بازار کې ترلاسه کړی دی.

د کیفیت په تړاو باید ووايو چې د کیفیت نه شتون یوازې دا نه دی چې یو کس یا د سازمان یوه برخه مسئوله شي، بلکې ویلای شو چې د کیفیت د نه شتون په صورت کې ټول سازمان ملامت او مسئول ګڼل کیدای شي.

کیفیت یوه داسې درجه ده چې د ټول کاري ټیم د ګټ کار په پایله کې لاسته راځي.

د تولید تر څنګ په خدماتو کې کیفیت هم په پام کې نیول کېږي چې خدماتي برخه کې بیا وخت مهم فکتور دی، یعنې یو پېرېدونکی باید څومره وخت انتظار وکړي چې د خپلې اړتیا د

پوره کولو لپاره توکي ترلاسه کړي. د وخت پابندي هم مهم عامل دی چې ښکاره کوي چې خدمات باید کله بازار ته وړاندې شي.

د تکمیل فکتور بیا ښکاره کوي چې د کیفیت ټول اړخونه په پام کې نیول شوي که څنګه؟ اخلاق بل فکتور دی چې کارکوونکي له یو بل سره په ښه اخلاقي شکل چلند کوي که نه؟ ثبات هم مهم عامل دی چې آیا په پر له پسې توګه ښه خدمات مشتریانو ته وړاندې شوي دي که نه؟ د ټولو فکتورونو په پام کې نیولو سره ویلای شو چې د کیفیت ټولیز مدیریت خورا مهم دی او سازمان که تولیدي وي یا خدماتي باید کیفیت ته لومړیتوب ورکړي او په پرله پسې توګه یې وڅاري. □

بڼوالي او د افغانستان اقتصادي غښتلتيا

هېواد په سلو کې شاوخوا ۸۰ سلنه وگړي يې د کرنې په چارو بوخت دي. مېوې او سابه د کرنې د کلچر يا باغداری مهمه څانگه جوړوي او کرنه په افغانستان کې يو مهم سکتور بلل کېږي چې د هېواد په ملي اقتصاد کې ستره ونډه لري.

په ټوليزه توگه که د يو هېواد اقتصاد ته غور وکړو نو څرگندېږي چې د هېواد اقتصادي سيستم په صنعت او کرنې او نورو مهمو سکتورونو پورې تړلی ده چې د کرنيز سکتور څخه خام مواد د صنعت لپاره چمتو کېږي او بيا د توليد لپاره ترې گټه اخېستل کېږي. د دې لپاره چې د صنعت سکتور په سمه توگه پرمختگ وکړي نو کرنيز اصلاحات پير اړين دي. په دې مانا چې د کرنې د سکتور توليدات بايد تر ډېره بريده ډير کړای شي، خو د صنعتي سکتور ټولو غوښتنو ته په صحيح توگه ځواب ووايي. د کرنيزو توليداتو د لا ډيرښت په موخه بايد د کرنې په سيستم کې اصلاحات راشي (ښه تخمونه، ښې کيمياوي سرې، تراکتورونه او نورو اړونده ماشينونو څخه اعظمي گټه واخېستل شي خو کرنې سکتور د نورو اړوندو سکتورونو په څنگ کې په اقتصادي پرمختگ کې خپل بشپړ رول ادا کړي.

افغانستان اوسمهال د زرغون انقلاب لپاره

اوسمهال د افغانستان دولت د میوو بڼو رول په ټولو ولایتونو کې په لاره اچولي ده، خو په ځینې ولایتونو کې د ځینو نورو په پرتله توپیر لري، د بېلگې په توگه کندهار، هرات، ارزگان، زابل، غزني، وردگ، پروان او ځینې نور، د نورو ولایتونو په پرتله د میوو په تولید کې ډیر شهرت لري. د دې لپاره چې په افغانستان کې بڼوالي (باغداری) علمي بڼه غوره کړي او د میوو د تولید اندازه یې د نړۍ له نورو هېوادونو سره سیالي وکړای شي، باید د هغوې د روزنې، سمون او ساتنې لپاره کرنیزه عصري ټکنالوژي په کار واچوله شي او میوې د غیر زوجي تکثیر په واسطه تکثیر شي او د تخم له تکثیر څخه یې مخنیوی وشي.

د هلمند د کرنې ریاست په دغه ولایت کې ۱۵۰۰ د میوو باغونه جوړوي. د دغه ریاست په وینا دامهال ۸ زره نیالگي دغو باغونو ته په پام کې نیول شوي. دغه نیالگي د ولایت د کرنیزو چارو د ټولنې له لورې اخیستل شوي او په باغ لرونکو وېشل کېږي.

دا ډول پروگرامونه د باغ لرونکو د اقتصاد د پیاوړتیا تر څنگ د ولایت د عوایدو په لوړولو کې ډیره مرسته کوي. افغانستان یو کرنیز هېواد دی او د دې

په دې وروستیو کې د کرنې په برخه کې د کتنې وړ فعالیتونه تر سره شوي چې له هغې جملې د ستنډرډو د میوو بڼو رغول، د مېوو لپاره د سړو خونو رغول، د غنمو د اصلاح شویو تخمونو وېشل، د کرنیزو درملو وېشل، د صحرايي ملخو، ناروغیو او افتونو پر ضد مبارزه، د سلگونو بزگرانو لپاره د مالدارۍ او بڼوالۍ (د څانگو پریکولو) د روزنیزو کورسونو دایرول، د بڼ والو د دریو اتحادیو جوړول او داسې ورته نورو چارو کار روان دی.

دمگړۍ مېوې په افغانستان کې په پراخه سوداگریزه پیمانه روزل کېږي او د دې لپاره چې د زړه د خوښې مطابق ونې او میوې په لاس راوړو نو باید نباتات د غیرزوجي تکثیر (Asexual Reproduction) په واسطه تکثیر شي. تر جنگونو پخوا په افغانستان کې په ۱۴۳ زره هکتاره ځمکه کې میوې تولیدیدلې او د هېواد د میوو کلنې تولیدات ۹۲۰ زره ټنو ته رسیدلي وو. سره له دې چې د افغانستان د میوو په روزنه کې عصري ټکنالوژي په کار اچول شوې نه وه، خو بیا هم میوې پکې زیاتې تولیدیدلې، ځکه چې د افغانستان اقلیم، آب او هوا د میوو د تولید لپاره خورا مساعده ده.

ډيره اړتيا لري او د دې ترڅنگ د هغو شاوخوا څمکو د کرلو اړتيا ورسره هم موازي محسوسيږي کومې چې بیکاره پرتې دي. د شين انقلاب تجربو د نړۍ په ډيرو هېوادونو کې لکه هندوستان، سويلي امريکا او تایلینډ کې ښودلې ده چې د یاد انقلاب په پایله کې د هغوی د څمکو حاصلات څو برابره زیات شوي دي. د کرنیز زرغون انقلاب د راتګ له امله د هېواد اقتصاد پرمختګ کوي او ورسره څنګ کې پې اغیزې په ټولنه کې له ورايه څرګندېږي. زرغون انقلاب داسې یوه پروسه ده چې له امله یې د مزدورانو د کار په مولدیت او ځواک کې ډیرښت راځي.

همدارنګه په غریبو هېوادونو کې د صنعتي پرمختګ لپاره پروګرامونه جوړېږي او دا هېوادونه تل په دې هڅه کې وي چې زیات بهرني اسعار لاسته راوړي، خو د پرمختګ څخه برخمن شي، خو له بده مرغه د دغو هېوادونو څمکې ډیرې وروسته پاتې طریقي سره کرل کیدې چې له امله یې حاصلات هم ډیر کم وو، نو ځکه د زرغون انقلاب د طریقي له امله ډیری هېوادونو اوس خپل کرنیز محصولات زیات کړي دي.

په ډیری هېوادونو کې پخوا په یو کال کې یوازې یو فصل ترلاسه کیده، خو د تخنیکي پرمختګ په وجه په یو کال کې اوس دوه فصلونه ترلاسه کېږي، خو افغانستان کې لاهم کرنیز سکتور په بشپړه

توګه میکانیزه شوی نه دی او اوس د هېواد په ډیرې برخو کې د کال په یوه فصل بسنه کوي.

د کرنیز زرغون انقلاب په ترڅ کې د اوبو رسونې سیستم جوړېږي، د نهرونو نظام غښتلي شکل سره رامنځته کېږي او د دې کارونو په رامنځته تګ سره نه یوازې ټولنیز جوړښتونه بدلون مومي، بلکې اقتصادي پرمختګ په چټک ډول رامنځته کېږي.

په دې کې هیڅ شک نشته چې افغانستان یو کرنیز هېواد دی او اقتصاد یې په کرنې ولاړ دی، نو کرنیز محصولات یې هم په ځانګړې توګه د سیمې په کچه او هم په نړیواله سطحه یو ځانګړی ځای لري، نړیواله ټولنه هم له پخوا را هیسې افغانستان په سیمه او نړۍ کې د کرنیز هېواد په توګه پیژني.

د متحده ایالاتو د نړیوالې همکارۍ ادارې (USAID) او د کرنې د احصایې په وینا، شاوخوا ۸۰ سلنه افغانان په کرنې او مالدارۍ بوخت دي، او هر کال ۳۱ سلنه ناخالص عواید د کرنیزو محصولاتو څخه اخلي، د افغانستان ډیری صادرات هم د کرنې او مالداري محصولات دي.

نو په دې لحاظ، کرنه او مالدارۍ د افغاني ټولنې په اقتصادي جوړښت کې خپل ځانګړی ارزښت لري، کرنیز ماهران او کرکيله د افغانستان د اقتصاد خورا مهمه برخه ده، او اقتصادي تحلیل ګران هم په دې باور دي چې په اوسنیو

شرایطو کې یوازې د کرنې سکتور ته په وده ورکولو سره په افغانستان کې د پام وړ اقتصادي بدلونونه رامنځته کیدلای شي.

د افغانستان اوسني کرنیز حالت او د لاسنه والي لپاره باید کوټلي ګامونه واخیستل شي، ځکه چې دا د هېواد د اقتصادي غښتلتیا لپاره یوازینی غوره لاره ده. د اقتصادي چارو د کارپوهانو په وینا کرنه نه یوازې په اقتصادي پرمختګ کې یو فعال رول لوبوي، بلکې کولای شي په پرمختللو هېوادونو کې د اقتصادي جوړښت په بنسټونو کې پنځه مهمې مرستې وکړي: "د کار، پانګونې، پیسو چمتو کول، د صنعت د مخ پر ودې سکتور لپاره خام مواد، او د تولید شویو توکو لپاره مناسب مارکیټ رامنځته کړي چې له یوې خوا به د بیوزلۍ لمنه ټوله کړي او له بل پلوه به د جګړې په تولید او اقتصادي پرمختګ کې خپل مثبت اغیز وښیږي. □

اخېستنې:

1. <http://pashtunews.com>

2. http://eiqtisad.blogspot.com/2015/02/blog-post_73.html

3. <http://archive.pajhwok.com/ps/2014/11/27>

4. <https://pa.azadiradio.com/a/>
/۰۳/۰۶/۱۳۹۷

زنان؛ نیروی فعال در رشد اقتصاد کشور ها

زنان نیمی از جمعیت هر جامعه را تشکیل می دهند، اما بعضاً از سهم مساوی در امکانات و منابع جوامع برخوردار نیستند. عوامل مختلف در مشارکت زنان در نیروی کار تأثیر گذار است و تقویت اقتصادی آنان بستگی قابل ملاحظه به توانایی یا عدم توانایی برای مشارکت در بازار کار و همچنان به شرایط اشتغال که زنان به آن مواجه می شوند، دارد. یکی از معیارها جهت سنجش رشد اقتصادی کشورها، میزان اهمیت و اعتباری است که زنان در آن کشور از آن برخوردار می باشند. در حال حاضر نگاه جهان بسوی زنان بیشتر معطوف گردیده و به آنها به عنوان نیروی فعال و سازنده دیده می شود، این امر قطعاً تأثیر بسزایی در روند

توسعه و افزایش کمی و کیفی نیروی انسانی جوامع بشری خواهند داشت و نقش زن در تحول همه جوامع انسانی عامل بنیادی محسوب می گردد. در بعضی موارد، علت محدودیت ها و موانع مشارکت زنان در فعالیت های اقتصادی عبارت اند از موانع توسعه ای که به ساختار کشورها تعلق می گیرد و بخش دیگری آن موانع غیر توسعه ای مانند موانع اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی می باشد که به ویژه گی های شخصیتی و فیزیولوژی زنان تعلق دارد. در بسیاری جاها باورهای غلط اجتماعی مبنی بر عدم مشارکت زنان در فعالیت های اقتصادی، عدم آگاهی زنان نسبت به حقوق شهروندی خود و عدم آگاهی آنان در زمینه های مختلف اجتماعی و اقتصادی، موجودیت نرخ بالای بیسوادی در میان آنها نسبت به مردان، پائین بودن درجه سواد و داشتن مدارج علمی در زنان نسبت به مردان می باشد. در بررسی های موانع مشارکت زنان، جنبه های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را نمی توان از هم جدا ساخت، اما در کل مهمترین راه دستیابی زنان به توسعه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی عبارت از آموزش و پرورش زنان می باشد. در این زمینه جایگاه

مساعد سازند.

اشتغال زنان به کارهای خارج از خانه، تکفل را از شانه مردان می کاهد. با افزایش مشارکت در سایر امور، فرصت های آموزشی برای شان میسر و حس استقلالیت اقتصادی در آنها ارتقا می یابد. اگر زنان در روستاها بیشتر آموزش ببینند، تجربه شغلی شان افزایش می یابد.

جلوه دادن زنان خانه به عنوان فرد نا خود آگاه، بیکار و کم سواد و وابسته بودن از نگاه اقتصادی به شوهر، در حقیقت توجه نکردن به نیمی از اقشار جامعه می باشد. بناءً به مردان باید تفهیم گردد تا در مورد اشتغال زنان آمادگی بگیرند.

کار، بهترین وسیله برای ایجاد روابط اجتماعی زنان بوده و از این طریق زن خود را جزء جامعه محسوب نموده و در پی آن مهارت شغلی شان گسترش می یابد. کار کردن زنان نشانه استقلالیت مالی شان محسوب می گردد، اگر مهارت شغلی آنان بیشتر گردد، آنگاه زنان متخصص و ماهر تربیه شده، دوشادوش مردان در میدان توسعه و رشد پایدار اقتصادی حرکت می نمایند، حتی در بعضی موارد در عرصه ترقی و رشد اقتصادی بهتر از مردان کار خواهند نمود.

خوشبختانه در سال های اخیر در افغانستان زنان به وظایف مختلف دولتی و غیر دولتی دست یافته اند. آنان توانسته اند تا حدی از نگاه اقتصادی بسوی یک روزنه امید حرکت نموده و در رشد اقتصادی خانواده های خود در کنار مردان نقش خود را ایفا نمایند. اگر این روند ادامه یابد، زنان می توانند در رشد اقتصادی کشور کمک بسزایی نمایند. □

منابع:

1. <http://www.eghtesadonline.com> عنوان: ورود زنان به بازار کار موجب بیکاری

مردان می شود؟ تاریخ نشر ۲۶ / ۱۱ / ۱۳۹۶

2. <https://farsnews.com> / عنوان: آیا اشتغال زنان یک ارزش اجتماعی است؟ تاریخ نشر

۱۰/۱۳۹۱/۱۰

3. <http://kayhan.ir/fa/news> / عنوان: اشتغال زنان یک ضرورت است یا انتخاب؟ تاریخ

نشر ۱۷ / ۲ / ۱۳۹۷

خانواده ها و نهاد های تعلیمی از اهمیت زیادی برخوردار می باشند که باید در این مورد توجه جدی صورت گیرد.

مصروفیت های خانه که عمده ترین بخش کار زنان را در جامعه تشکیل می دهد و فعالیت های گوناگون را در بر می گیرد، بدون پرداخت مزد می باشند و هیچگونه ارزیابی از فعالیت های آنان در مصارف خانواده صورت نمی گیرد.

برخی مشاغل که بیشتر مشاغل زنانه نامیده می شود، از جمله معلمی، نرسنگ و .... دارای دستمزد های پائین هستند. این گونه کار ها عملاً زنان را از صحنه فعالیت های اقتصادی مهم و اساسی دور نگه می دارد.

اگر زنان واقعاً وارد عرصه های مختلف جامعه شده و از حقوق خدا دادی شان به وجه احسن بهره گیرند، باید تصمیم گیری و مدیریت زنان محدود نشود، برای شان کار های در نظر گرفته شود تا آنها در کارهای خود موفق تر و کار آمد تر باشند. اگر این کار صورت نگیرد عدالت و برابری در حصه زنان تحقق پیدا ننموده، بلکه زمینه استثمار مضاعف بالای آنها فراهم می شود و به اشتغال زنان از دریچه اشتغال کم درآمد نگریده می شود.

همچنان زنان با ایجاد نهاد ها و سازمان های غیر دولتی می توانند که گام های بزرگی را در زمینه مشارکت حرکت های اقتصادی بردارند. در این میان وظیفه ارگان های مسئول است تا زمینه حمایت های حقوقی سیاسی و اجتماعی زنان را

ارزش مدیریت در پیشبرد امور

مدیریت یا منجمنت بنای تمام موفقیت های بشری می باشد و هدف آن عبارت از کار آیی و بهره وری بهتر و مؤثرتر در کارهای یک اداره می باشد. بناءً هر اداره و حتی جامعه جهت برطرف نمودن مشکلات خود قبل از همه به آموزش مدیریت درست و کارا توجه داشته باشند. مدیریت عبارت از برنامه ریزی، فرماندهی و نظارت بر کارکرد های تمام اعضای سازمان یا یک نهاد می باشد. در این راستا علاوه بر موارد فوق از تمام منابع جهت رسیدن به اهداف خود کار گرفته می شود. در حال حاضر علم مدیریت پیشرفت قابل ملاحظه ای داشته و در اکثر

کشورهای جهان، صاحبان نهادها و سازمان ها جهت پیشرفت کار و بار و کنترل درست از آنها همواره به دنبال بهره گیری از مدیران با انگیزه و توانا می باشند.

کسانی که در رشته مدیریت فعالیت دارند، آنها توان رهبریت، اعتماد به نفس، روابط اجتماعی عالی، قدرتمندی تجزیه و تحلیل، فن بیان و... را دارا می باشند. کسانی که علاقمند به مدیریت می باشند، باید به ادبیات کشور خود مهارت داشته، در ضمن به حسابداری و ریاضی و یکی از زبان های خارجی مسلط باشند.

کسانی که تحصیل خود را در رشته

مدیریت به پایه اكمال می رسانند، نباید انتظار داشته باشند تا در آغاز ماموریت خویش در یکی از بخش ها بحیث مدیر مقرر شوند، آنها باید کار شان را از رتبه های پائین آغاز و با سعی و تلاش خود پیشرفت نمایند. فارغان رشته های مختلف مدیریت باید بدانند که قسمتی از محتوی مدیریت درست را از محیط جامعه خود بصورت تجربی کسب می نمایند.

بخش مدیریت به رشته های مختلف مانند مدیریت تجارت، صنعت، دولتی، سازمانی، بازار یابی، توریسم، بیمه، بانکداری، گمرک، تکنالوژی معلوماتی، اطلاعات، کسب و کار، کار آفرینی، منابع

بشري، مدیریت استراتژیک، حقوق تجارت، حسابرسي، مدیریت تولید، مدیریت مالی، توسعه اقتصادی و برنامه‌ریزی، روانشناسی کار، حسابداری صنعتی، مدیریت بازار، تجزیه و تحلیل و طراحی سیستم، سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی، تجارت بین‌المللی، بازاریابی بین‌الملل، پول و ارز و بانکداری، سیاست پولی و مالی، سیستم‌های خرید و انبارداری، توزیع، حقوق و ... تقسیم‌گردیده است. اصول حسابداری، ریاضیات و کمپیوتر در این بخش کاربرد زیادی دارد و فارغان پوهنتون‌ها بیشتر شان به بخش‌های مختلف مدیریت گرایش دارند، که بطور خلاصه از بعضی آنها در ذیل یاد آوری می‌نمائیم.

گرایش به مدیریت دولتی: عمده ترین وظایفی که مدیران دولتی به عهده دارند، هدایت و رهبری، نظارت و کنترول از کارکنان، استخدام افراد کارکن، سازماندهی، تقسیم کار و وظایف میان کارکنان و برنامه ریزی دقیق بین آنها می باشد.

کسانیکه به مدیریت دولتی علاقه دارند، باید به روانشناسی سیاسی،

جامعه‌شناسی سازمان‌ها، توسعه اقتصادی و برنامه‌ریزی، حسابداری دولتی، مالیه عمومی، تنظیم و کنترل بودجه، مدیریت سازمان‌های محلی و شهرداری‌ها، مدیریت توسعه، مدیریت تعاونی‌ها، حقوق اداری، سازماندهی و اصلاح تشکیلات آگاهی داشته باشند.

گرایش به مدیریت تجارت: یکی از موضوعات مهم و عمده در حیطه تجارت عبارت از مدیریت یا سازماندهی آن بصورت منظم آن می باشد. فهم این رشته کمک می کند تا شرکت های تجارتی بتوانند رابطه ثمر بخشی را با مشتریان بر قرار نموده و با اصول و آداب روابط کلی تجاری آشنایی کامل داشته باشد. کسانیکه می خواهند در بخش مدیریت تجارت کار نمایند باید به مواردی چون حسابداری صنعتی، مدیریت تولید، مدیریت مالی، توسعه اقتصادی و ... دسترسی داشته باشند.

گرایش به مدیریت صنعت: کسانی که در این مورد علاقمندی دارند، باید به تمام بخش های صنعت و روش کار آن آشنایی کامل داشته، شیوه های گوناگون امور مالی و فعالیت های سایر بخش های

صنعتی، مدیریت مالی، روانشناسی صنعتی، حسابداری صنعتی، بازاریابی و مدیریت بازار، سیستم های خرید و انبارداری و توزیع، نگهداری، مدیریت کارخانه، بررسی اقتصادی طرح های صنعتی، روابط صنعتی و... را فرا گیرند. □

منابع:

۱. <http://www.mgtslution.com>

عنوان / مهندسی ارزش و مدیریت ارزش / نویسنده : صدری سیده ناهید / تاریخ نشر ۱۳۸۴

۲. <http://mcmiarknwazin.com>

عنوان / ارزش مدیریت استراتژیک

۳. <http://www.bankmellat.ir>

عنوان / مدیریت بر اساس ارزش ها

طریقه باز یافت زباله و شیوه استفاده از آن

مواد زاید و بیکاره کم و بیش در روی زمین، دریا ها و ابحار انداخته می شوند. این اشیاء بیکاره عبارت اند از بوتل های شیشه ای، پلاستیکی، قوطی های فلزی و پلاستیکی، پوست چاکلیت، میوه، سبزیجات، سوخته سگرت و ... که این همه اشیای بیکاره نه تنها سبب کثیف شدن محیط زیست شده، بلکه برای ادامه حیات انسان ها و حیوانات و نباتات خطر ناک شمرده می شود.

اگر به واقعیت امر شود، دیده میشود که عدم استفاده از زباله ها، اسراف در منابع طبیعی شمرده می شود، زیرا بسیاری از مواد زاید را می توانیم چندین مرتبه مورد استفاده قرار دهیم، در غیر آن اگر اشیای بیکاره بدون کنترل دور انداخته شوند، خطرات جدی ببار می آورند.

زباله های حاصل از سایر فعالیت های صنوف مختلف تجاری و بازاری مانند: بوتل، بطری، پس مانده خاک های حاصل از مواد زاید ساختمانی، تخریب و نو سازی ساختمان ها، پس مانده پارکها و ... محلات باید به احتیاط جمع آوری، تفکیک و در موارد دیگر بکار روند.

در بعضی کشورها مانند سویدن سیستم بسیار خوبی برای دفع و دوباره به دوران انداختن زباله ها وجود دارد. در این کشور از روزنامه های کهنه کاغذ جدید و از پلاستیک های کهنه پلاستیک

جدید و از یکعده زباله ها گاز ساخته شده که برای تسخین خانه ها از آن کار گرفته می شود.

پلاستیک که در سطح زمین از بین نمی رود، به مرور زمان رفته رفته به ذرات کوچک تبدیل شده و وقتی که ذرات خرد آن داخل معده انسان ها و حتی حیوان ها می گردد، به آنها ضرر می رساند. از همین رو خرید و فروش خریطه های پلاستیکی در تعدادی از کشور ها ممنوع می باشد.

در نحوه استفاده از زباله ها، تفکیک آنها نهایت با اهمیت می باشد. از آهن پاره ها آهن چادر، آهن مواد تعمیراتی، میز، چوکی و ... ساخته می شود. از چوب اسباب بازی اطفال و ... از بوتل های پلاستیکی، بالشت، کمپل، پیراهن ضد حریق، جمپر گرم، بستره سفری و ... استفاده بعمل می آید.

شیشه را می توان تا دفعات باز یافت نمود، زیرا شیشه فرسوده نشده و خاصیت خود را از دست نمی دهد، در ضمن قیمت تمام شد باز یافتی با کیفیت مشابه شیشه بسیار زیاد کمتر از شیشه های که نو ساخته می شود، می باشد.

قابل یاد آوری است که کشور های عضو ملل متحد، اهداف جهانی زباله ها را جهت انکشاف پایدار اقتصادی، اجتماعی و بهبود محیط زیست تصویب نمودند و تا سال ۲۰۳۰ تحقق خواهد یافت. □

منابع:

1. عنوان: آموزش تفکیک زباله ها برای دریافت / تاریخ نشر - ۱۳ / ۴ / ۱۳۹۷
<https://eligasht.com>
2. عنوان / زباله بی ارزش نیست / تاریخ نشر ۲۳ / ۱۰ / ۱۳۸۹
<http://www.iran.ir>
3. / عنوان / زباله ارزش افزوده و اشتغالزایی به همراه دارد / نویسنده لاهیجان زاده / تاریخ نشر ۲۶ / سنبله / ۱۳۹۱
<http://www.mahrnews.com>

پول افغانی نشانه افتخار،
اقتدار و هویت ملی ماست!

د افغانستان بانک

بانک

ماهنامه د افغانستان بانک

سال دوازدېم شماره ۱۳۵، سنبله ۱۳۹۷

افغانی، زموږ د ویاړ، اقتدار او ملی هویت نښه ده!